

RAPORT Z WYKONANIA W 2024 ROKU

PROGRAMU PRZECIWDZIAŁANIA UZALEŻNIENIOM

W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM

NA LATA 2022 – 2030

Spis treści

WSTĘP	3
I. PROBLEMY ZWIĄZANE Z UŻYWANIEM ALKOHOLU I NARKOTYKÓW (WYBRANE ASPEKTY)	4
1. Spożycie alkoholu.....	4
2. Używanie narkotyków w populacji generalnej	10
3. Uzależnienia behawioralne – wybrane zagadnienia.....	11
4. Młodzież a środki psychoaktywne w województwie śląskim.....	14
5. Nowe substancje psychoaktywne (NSP). Dopalamce.....	21
6. Leczenie uzależnienia w województwie śląskim.....	23
7. Szkody związane z używaniem alkoholu i narkotyków.....	27
8. Sytuacja życiowa osób i rodzin z problemem alkoholowym i narkotykowym w województwie śląskim.....	30
9. Przemoc w rodzinie z problemem alkoholowym.....	31
10. Przestępczość związana z alkoholem i narkotykami.....	34
II. ZADANIA ZREALIZOWANE PRZEZ SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO Z ZAKRESU PRZECIWDZIAŁANIA UZALEŻNIENIOM W 2024 ROKU.....	35
1. Edukacja publiczna i wzmacnianie zintegrowanych oddziaływań w zakresie profilaktyki uzależnień.....	35
2. Wzmocnienie systemu rozwiązywania problemów alkoholowych.....	41
3. Przeciwdziałanie narkomanii.....	44
4. Działania Województwa Śląskiego finansowane z innych źródeł.....	46
III. PODSUMOWANIE, WNIOSKI I REKOMENDACJE.....	49

WSTĘP

Program przeciwdziałania uzależnieniom w województwie śląskim na lata 2022-2030 został przyjęty przez Sejmik Województwa Śląskiego Uchwałą nr VI/44/4/2022 z dnia 23 maja 2022 roku.

Program przygotowano w oparciu o doświadczenia zdobyte podczas realizacji poprzednich jego edycji oraz diagnozę problemów uzależnień, przy wsparciu powołanego przez Zarząd Województwa Śląskiego zespołu specjalistów, w skład którego weszli przedstawiciele ochrony zdrowia, pomocy społecznej, oświaty, policji, wymiaru sprawiedliwości, samorządów oraz organizacji pozarządowych.

Celem głównym *Programu* jest *Integracja oraz wzmocnienie oddziaływań na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom w województwie śląskim*. Cele operacyjne i zadania umożliwiają realizację oddziaływań profilaktycznych, edukacyjnych, pomocowych, wspierających, leczniczych oraz reintegracyjnych we współpracy z różnymi podmiotami działającymi w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom. Jego adresatami są osoby fizyczne, prawne i podmioty nieposiadające osobowości prawnej, realizujące zadania w obszarze przeciwdziałania problemom alkoholowym, narkomanii i uzależnień behawioralnych, osoby z grup ryzyka, uzależnione i ich rodziny oraz wszyscy mieszkańcy województwa śląskiego.

Program przeciwdziałania uzależnieniom w województwie śląskim na lata 2022-2030 uwzględnia rekomendacje zawarte w regionalnych i krajowych dokumentach programowych.

Środki finansowe na realizację *Programu* pochodzą z dochodów uzyskiwanych przez Województwo Śląskie z tytułu wydawania zezwoleń na obrót hurtowy napojami alkoholowymi o zawartości do 18% alkoholu, zgodnie z art. 9³ ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. Istnieje także możliwość realizacji zadań z obszaru przeciwdziałania problemom alkoholowym, narkomanii i uzależnień behawioralnych wspólnie z partnerami *Programu* oraz ich finansowanie i współfinansowanie z innych źródeł, niż wymienione powyżej.

W raporcie zaprezentowano sytuację dotyczącą problematyki uzależnienia od narkotyków i alkoholu w województwie śląskim w oparciu o dostępne dane oraz wyniki prowadzonych badań. Kolejną część poświęcono omówieniu zadań zrealizowanych w ramach *Programu* w 2024 roku. W ostatniej części zawarto wnioski i rekomendacje do prowadzenia działań w kolejnym roku, opracowane w oparciu o diagnozę problemu i doświadczenie w realizacji zadań w przedmiotowym obszarze.

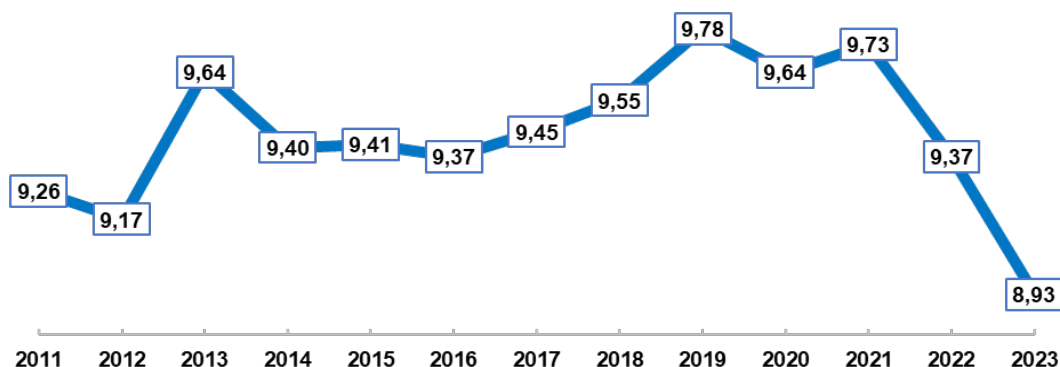
Artykuł I. PROBLEMY ZWIĄZANE Z UŻYWANIEM ALKOHOLU I NARKOTYKÓW (wybrane aspekty)

Należy pamiętać, że spośród źródeł danych o skali używania substancji psychoaktywnych są reprezentatywne badania w populacji generalnej wg wskaźników Europejskiego Centrum Monitorowania Narkotyków i Narkomanii (EMCDDA). Wyniki ww. badań potwierdzają, że w Polsce używanie narkotyków jest znacznie mniej powszechne niż rozpowszechnienie picia napojów alkoholowych, a odsetek osób, które miały kontakt z narkotykami w ciągu ostatniego roku w Polsce jest prawie 15 razy niższy od odsetka osób mających kontakt z alkoholem¹.

1. Spożycie alkoholu

W Polsce prognozowany jest stały trend wzrostowy w zakresie spożycia alkoholu. Od 2016 roku notowany był stały wzrost wielkości spożycia 100% alkoholu na 1 mieszkańca Polski. W 2019 roku wskaźnik ten wynosił 9,78 litra na osobę, w 2020 roku obniżył się do poziomu 9,64 litra na osobę, w 2021 roku wzrósł do 9,73 litra na osobę. Widać wyraźny spadek od 2022 – 9,37, a w 2023 roku 8,96 litra na osobę, co wiąże się z kroczącym wzrostem stawki akcyzy na napoje alkoholowe w latach 2022-2026 (na podstawie art. 165a ustawy z dnia 6 grudnia 2008 roku o podatku akcyzowym – t. j.: Dz. U. z 2023 r., poz. 1542 ze zm.)².

**Wielkość spożycia 100% alkoholu na 1 mieszkańca Polski (w litrach)
w latach 2011-2023**

Źródło: Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom – <https://kcpu.gov.pl/statystyki-i-raporty/statystyki/>

W strukturze spożywanych w Polsce napojów alkoholowych obserwuje się stały trend – największą popularność ma piwo, na drugim miejscu jest wódka, a na trzecim wino. W 2023 roku, w strukturze spożywanych napojów alkoholowych udział napojów spirytusowych

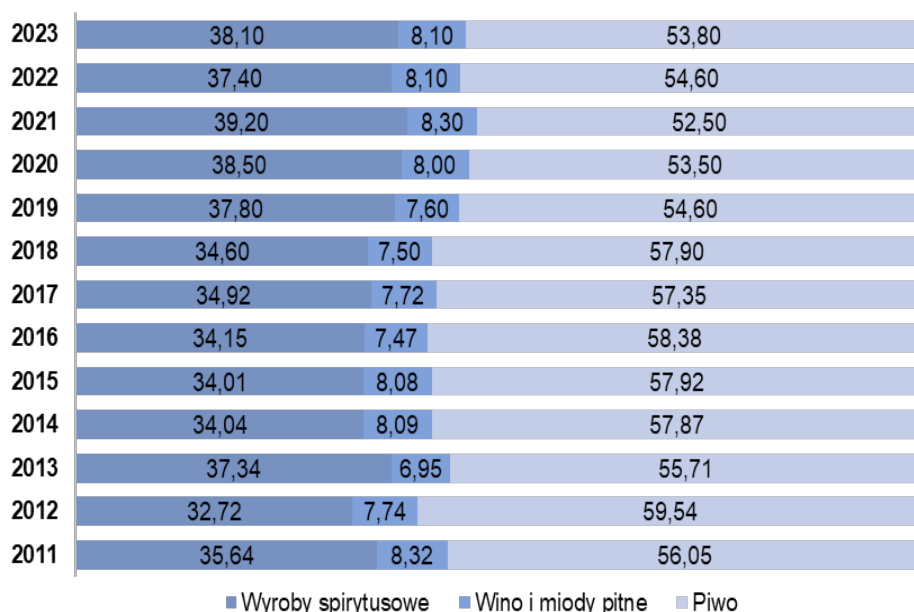
¹ A. Malczewski, *Narkotyki. Nowe substancje psychoaktywne i problemy związane z substancjami psychoaktywnymi – raport KBPN*, w: Serwis Informacyjny NARKOMANIA nr 1/2020(89); *Raport o stanie narkomanii w Polsce 2018*, Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii (KBPN), Warszawa 2018.

² Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom (KCPU). W obliczeniach KCPU na podstawie danych GUS przyjmuje się założenie, iż w jednym litrze piwa zawarty jest 5,5% alkoholu, a w 1 litrze wina (miodu pitnego) zawarty jest 12% alkoholu, <http://www.parpa.pl/index.php/badania-i-informacje-statystyczne/statystyki>.

zwiększył się i wynosił 38,10% (w 2022 było to 37,40% w 2021 było to 39,20%, w 2020 było to 38,50%, w 2019 – 37,80%, a w 2018 roku – 34,60%), wina i miodu pitnego wynosił 8,10%, tak samo, jak w 2022 roku (w 2021 roku było to 8,30%, w 2020 było to 8,00%, w 2019 – 7,60%,

a w 2018 roku – 7,50%), a piwa 53,80 zł (w 2022 roku – 54,60%, w 2021 roku było to 52,5%, w 2020 było to 53,50%, w 2019 – 54,60%, a w 2018 roku – 57,90%)³.

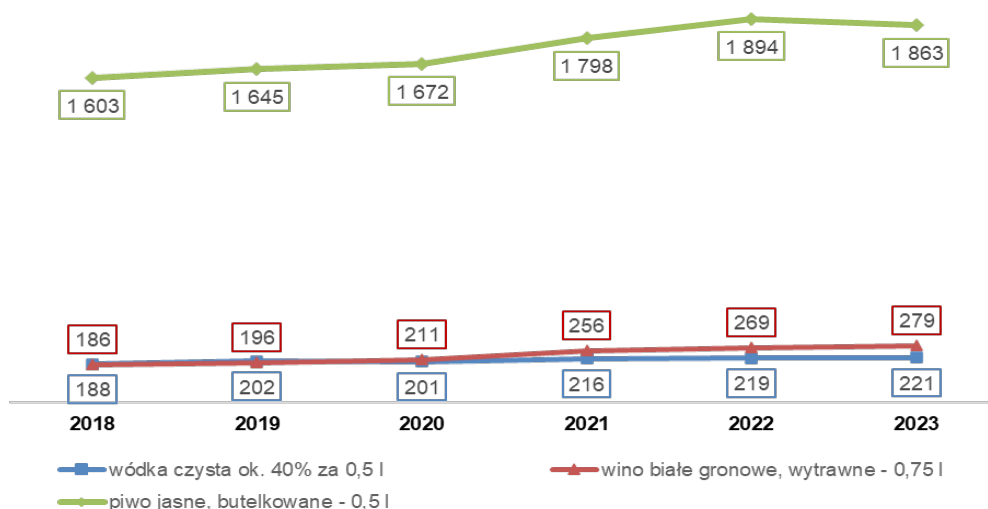
Struktura spożycia napojów alkoholowych w Polsce w latach 2011-2023

Źródło: Ibidem.

Mieszkańcy województwa śląskiego, podobnie jak innych województw z roku na rok coraz więcej zarabiają, w konsekwencji czego przeznaczają też więcej pieniędzy na używki.

Dostępność ekonomiczna alkoholu mierzona liczbą butelek, które może kupić obywatel za miesięczne wynagrodzenie w latach 2018-2023

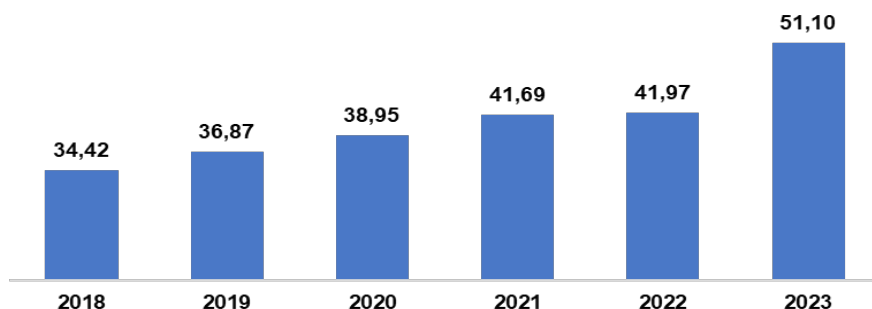

Źródło: Ibidem.

Przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwach domowych w 2023 roku w województwie śląskim wyniosły 1 702,49 zł (w kraju 1 636,29 zł) i były o 6,8% wyższe niż w 2022 roku. W strukturze wydatków gospodarstw domowych dominowały wydatki na towary i usługi konsumpcyjne, w tym m.in. napoje alkoholowe i wyroby tytoniowe, których wartość zwiększyła się w skali roku o 9,3%⁴.

W latach 2018-2023 przeciętne miesięczne wydatki (w zł) na 1 osobę w gospodarstwach domowych przeznaczone na zakup napojów alkoholowych i wyrobów tytoniowych wzrosły o 150% i w 2023 roku wyniosły 51,10 zł⁵.

Przeciętne miesięczne wydatki (w zł) na 1 osobę w gospodarstwach domowych przeznaczone na zakup napojów alkoholowych i wyrobów tytoniowych

Źródło: *Budżety gospodarstw domowych w województwie śląskim w latach od 2018 do 2023 roku*, Urząd Statystyczny w Katowicach.

Z badań pt. *Wzory konsumpcji alkoholu w Polsce w 2020 roku*, przeprowadzonego na reprezentatywnej próbie 2000 dorosłych respondentów wynika, że ponad 80% badanych piło w ciągu 12 miesięcy przed badaniem przynajmniej jeden rodzaj alkoholu. W ciągu ostatnich 12 miesięcy przed badaniem nie piło 19,2% osób. Rozpowszechnienie abstynencji jest znacznie wyższe wśród kobiet (26,5%) niż mężczyzn (12,6%)⁶. Z omawianego *Raportu* wynika, że w ciągu roku konsumenci alkoholu piją go średnio przez 73 dni (ponad 2 miesiące), w tym najczęściej piją piwo – 61 dni, następnie wino i napoje spirytusowe – średnio po 14 dni. Ponadto, mężczyźni piją alkohol zdecydowanie częściej niż kobiety (mężczyźni – 106 dni, kobiety – 37 dni). Różnica ta wynika z częstszego picia piwa przez mężczyzn (średnio w roku: mężczyźni – 98 dni, kobiety – 21 dni) oraz częstszym piciem przez mężczyzn napojów spirytusowych

⁴ *Budżety gospodarstw domowych w województwie śląskim w 2023 roku*, Urząd Statystyczny w Katowicach.

⁵ *Budżety gospodarstw domowych w województwie śląskim w 2018,2019,2020,2021,2022,2023 roku*, Urząd Statystyczny w Katowicach.

⁶ M. Rowicka, S. Postek, M. Zin-Sędek, *Wzory konsumpcji alkoholu w Polsce. Raport z badań kwestionariuszowych 2020 r.*, Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (PARPA), s. 7-20; A. Malczewski, P. Jabłoński, *Raport 2023 „Uzależnienia w Polsce”*, Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom (KCPU), s.7-8. Raport po raz pierwszy prezentuje informacje dotyczące konsumpcji napojów alkoholowych, rozpowszechnienia używania narkotyków oraz uzależnień behawioralnych; trzy obszary, które od stycznia 2022 roku stały się zadaniami KCPU utworzonego z KBPN i PARPA. W raporcie przedstawiono wybrane i bazujące na wynikach badań oraz analiz dane dotyczące ww. problematyki, a także działania podejmowane przez samorządy, które od kwietnia 2022 roku wdrożyły nowe, wspólne gminne programy profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii. Jednym z zadań gminnych programów w zakresie edukacji i profilaktyki jest także przeciwdziałanie uzależnieniom behawioralnym. Dlatego też w tegorocznym raporcie przedstawiliśmy Państwu wyniki ankiety KCPU-G1, która zastąpiła wcześniejszą ankietę PARPA-G1.

(mężczyźni – 20 dni w roku, kobiety – 9 dni). Natomiast kobiety, piją wino niemal dwukrotnie częściej niż mężczyźni (przez 18 dni w roku, mężczyźni przez 10 dni)⁷.

Najważniejszymi motywami spożywania napojów alkoholowych są: presja społeczna (picie podczas uroczystości; chęć dopasowania się) oraz przyjemność odczuwana po wypiciu alkoholu (nastrój i uczucie towarzyszące picciu). Autorzy *Raportu* zwracają uwagę na to, że picie alkoholu wiąże się w dużo większym stopniu z zachowaniami i rytuałami społecznymi, niż w celu upicia się lub „aby zapomnieć”. Około dwukrotnie większy niż w pozostałych grupach wiekowych odsetek respondentów w wieku 65+ motywował spożywanie napojów alkoholowych „właściwą dietą”. Autorzy badań przyjęli, że przekonania tej grupy wiekowej mogą wynikać z racjonalizowania własnej konsumpcji alkoholu oraz z zakorzenionych przekonań⁸.

Jednym z problemów jest picie alkoholu sprzedawanego w małych opakowaniach, tzw. małych, które stały się symbolem łatwo dostępnego i prostego do ukrycia alkoholu. Okazuje się, że do zakupu alkoholu w małych opakowaniach przyznaje się co trzeci badany (36,4%). Częstotliwość konsumpcji alkoholu w małych opakowaniach jest związana z płcią w sposób istotny statystycznie w przypadku napojów spirytusowych i piwa. Kobiety kupują takie rodzaje alkoholu zdecydowanie rzadziej niż mężczyźni. Natomiast nie widać takiego związku w przypadku wina – przedstawiciele obu płci kupują go w takich samych ilościach, relatywnie najrzadziej. Stosunkowo najczęściej alkohole w małych opakowaniach kupują przedstawiciele najmłodszej grupy respondentów (18–35 lat), i ten trend utrzymuje się niezależnie od rodzaju alkoholu⁹.

Warto zwrócić uwagę, że codziennie lub prawie codziennie alkohol pije niespełna 8% konsumentów. Niemal co trzeci konsument pije alkohol co najmniej raz na tydzień, 3 na 10 – co najmniej raz na miesiąc i kolejnych 3 na 10 – rzadziej. Picie codzienne jest wskaźnikiem ryzykownego wzoru picia¹⁰.

Nabywanie i konsumpcja alkoholu nierejestrowanego należą do marginalnej aktywności respondentów – odpowiedzi twierdzącej udzieliło w badaniu przeciętnie ok. 5% respondentów. Niezależnie od pytania, przeważająca większość respondentów wskazywała, że nie kupują i nie konsumują alkoholu pochodzącego z nierejestrowanych źródeł, czy to krajowych, czy zagranicznych. Wskazane deklaracje są znacznie niższe w porównaniu z wynikami badania RARHA¹¹, jednakże, zdaniem autorów omawianego badania *Wzory konsumpcji alkoholu w Polsce*, ze względu na różnice metodologiczne związane ze zmianą sposobu pytania o tę kwestię, nie uprawniają do tego typu porównań.

Do przynajmniej jednego symptomu ryzykownego picia, mierzonego narzędziem przesiewowym RAPS (Rapid Alcohol Problems Screen), przyznało się 14,2% osób. Mężczyźni doświadczali ich częściej niż kobiety – odpowiednio 22,3% i 6,8%. W porównaniu z badaniem RARHA widać zmniejszenie się odsetka osób, które spełniają kryteria picia ryzykownego – z 18,6% do 14,2%¹².

⁷ Rowicka, S. Postek, M. Zin-Sędek, *Wzory konsumpcji alkoholu w Polsce*. Op. cit., s. 12-20; A. Malczewski, P. Jabłoński, *Raport 2023 „Uzależnienia w Polsce”*, Op. cit., s.7-8.

⁸ Ibidem.

⁹ Ibidem, s.8-9.

¹⁰ Ibidem, s. 77;

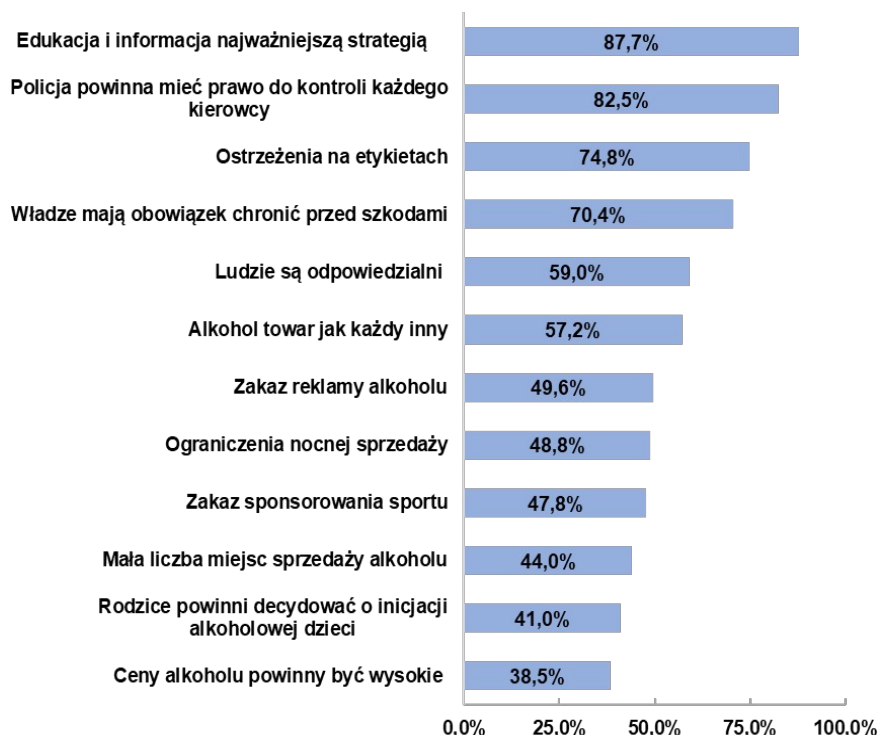
¹¹ J. Moskaiewicz, R. Room, B. Thom (red), *Comparative monitoring of alcohol epidemiology across the EU Baseline assessment and suggestions for future action. Synthesis report.*, Warszawa 2016, <https://www.rarha.eu/NewsEvents/LatestNews/Pages/details.aspx?itemId=36>

¹² Ibidem.

Respondenci badania *Wzory konsumpcji alkoholu w Polsce* wyrazili swoje poparcie dla określonych oddziaływań w polityce alkoholowej – zdecydowanie opowiadają się za:

- edukacją i informacją – 87,7% (popierane przez 90,4% respondentek i 84,7% respondentów),
- prawem policji do wrywkowego badania trzeźwości kierowcy – 82,5% (popierane przez 85,3% respondentek i 79,4% respondentów),
- ostrzeżeniami na opakowaniach alkoholu przed szkodami spowodowanymi jego spożywaniem – 74,8% (popierane przez 79,5% respondentek i 69,7% respondentów),
- władze mają obowiązek chronić przed szkodami – 70,4% (popierane przez 72,6% respondentek i 67,8% respondentów)¹³.

Rozkład poparcia dla stwierdzeń dotyczących polityki alkoholowej

Źródło: M. Rowicka, S. Postek, M. Zin-Sędek, *Wzory konsumpcji alkoholu w Polsce. Raport z badań kwestionariuszowych 2020 r.*, PARPA, s. 44.

Stosunkowo najniższym poparciem cieszyły się stwierdzenia dotyczące ograniczenia dostępności ekonomicznej i fizycznej alkoholu: wysokich cen alkoholu, ograniczenia liczby miejsc oraz godzin jego sprzedaży. Warto zwrócić uwagę na to, że niskie poparcie zyskało stwierdzenie, że tylko rodzice, a nie władze, powinni decydować o tym, od jakiego wieku ich dziecko może już pić napoje alkoholowe. Może to wynikać ze wspierania odpowiedzialności państwa za politykę dostępności alkoholu, przynajmniej w zakresie dotyczącym nieletnich. Może również wiązać się z pewną bezradnością rodziców wobec inicjacji alkoholowej ich dzieci. Wyniki te są porównywalne z badaniami RARHA, gdzie również te trzy rozwiązania były wskazywane najczęściej nie tylko w Polsce, ale wśród respondentów ze wszystkich krajów biorących udział w projekcie. Badania RARHA pokazały również, że polskie społeczeństwo cechuje dość duży poziom poparcia dla liberalnych polityk, tzn. ograniczonego zaangażowania państwa w rozwiązywanie problemów alkoholowych i niską akceptację dla strategii ograniczania

¹³

M. Rowicka, S. Postek, M. Zin-Sędek, Op. cit., s. 44-46.

dostępności alkoholu i jego reklamy¹⁴. Podobne postawy widać także w omawianym badaniu *Wzory konsumpcji alkoholu w Polsce*, warto jednak podkreślić, że w porównaniu z 2015 roku. zwiększyło się nieco poparcie dla polityki ograniczania dostępności fizycznej alkoholu¹⁵.

Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom monitoruje wdrażanie instrumentów prawnych służących ograniczeniu fizycznej dostępności napojów alkoholowych, których stosowanie ustawodawca umożliwił od marca 2018 roku nowelizując zapisy ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych. Dzięki nowelizacji samorządy gmin mogą podejmować w drodze uchwały, dla obszaru gminy lub wskazanych jednostek pomocniczych gminy ograniczeń w nocnej sprzedaży napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia poza punktem sprzedaży. Ograniczenia te mogą dotyczyć sprzedaży prowadzonej w godzinach od 22:00 do 6 rano¹⁶. W ramach monitoringu wykorzystania w gminach możliwości ograniczenia nocnej sprzedaży alkoholu, KCPU przeprowadziło w latach 2019 i 2020 badanie w zakresie implementacji ww. zmian i ich ocenę przez samorządy lokalne. Z badania wynika, że zdecydowana większość badanych gmin, w których przyjęto uchwałę, uznała zmiany po wprowadzeniu ograniczenia sprzedaży alkoholu w godzinach nocnych za pozytywne (15 z 18 gmin). Dotyczy to także dużych miast (np. Wrocław, Sopot, Olsztyn, Katowice) oraz gmin turystycznych (np. Sandomierz)¹⁷.

Z Raportu z badania *Dzienników Urzędowych województw pod kątem uchwalania przez poszczególne gminy ograniczenia w godzinach nocnej sprzedaży napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży w latach 2018-2024*¹⁸ wynika, że w 176 gmin w Polsce wprowadziło ograniczenie tzw. nocnej sprzedaży napojów alkoholowych, (co stanowi 7,1% wszystkich gmin w kraju), w tym 30 gmin, które wprowadziły ograniczenie na części terytorium miasta lub gminy. W województwie śląskim było to 18 gmin¹⁹ (10,23% takich gmin w kraju), w tym 6 gmin (20% takich gmin w kraju)²⁰, które wprowadziły ograniczenie na części terytorium miasta lub gminy²¹.

Warto zaznaczyć, że – jako wynik zastosowania omawianych instrumentów ograniczania dostępności alkoholu, Policja najczęściej wskazywała na: wzrost poczucia bezpieczeństwa mieszkańców spowodowany mniejszą liczbą interwencji w pobliżu miejsc sprzedaży napojów alkoholowych oraz w stosunku do osób nietrzeźwych znajdujących się w przestrzeni publicznej, mniejszą ilością zakłóceń porządku i ciszy nocnej oraz pozytywny wpływ na szeroko rozumiany "ład i porządek" w gminie. Urzędy często wskazywały na pozytywny odbiór ograniczenia przez mieszkańców, a także pracowników (wzrost bezpieczeństwa, mniej kradzieży w sklepach) oraz właścicieli sklepów prowadzących sprzedaż napojów alkoholowych (nie zanotowano spadku dochodów) – dotyczyło to zwłaszcza stacji paliw. Zwracano także uwagę na mniejszą liczbę osób

¹⁴ Ibidem, s. 78

¹⁵ Ibidem.

¹⁶ *Monitoring wykorzystania w gminach możliwości ograniczenia nocnej sprzedaży alkoholu*, Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom, <https://kcpu.gov.pl/statystyki-i-raporty/raporty-z-badan/>

¹⁷ Ibidem.

¹⁸ *Raport z badania Dzienników Urzędowych województw pod kątem uchwalania przez poszczególne gminy ograniczenia w godzinach nocnej sprzedaży napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży w latach 2018-2024*, Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom <https://kcpu.gov.pl/wp-content/uploads/2024/07/Raport-z-badania-Dziennikow-Urzedowych-wojewodztw-web.pdf>

¹⁹ Ibidem. Chorzów, Bytom, Mikołów, Tychy, Kłobuck, Czerwonka-Leszczyny, Starcza, Świętochłowice, Kobiór, Bobrowniki, Radzionków, Piekary Śląskie, Wilkowice, Sosnowiec, Ruda Śląska, Katowice, Mysłowice, Bielsko-Biała.

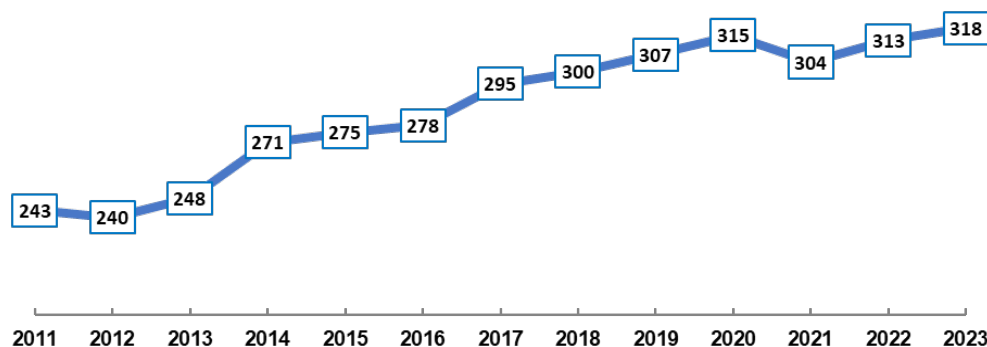
²⁰ Ibidem. Kłobuck, Czerwonka-Leszczyny, Bobrowniki, Ruda Śląska, Katowice, Mysłowice, Bielsko-Biała.

²¹ Ibidem.

przewożonych do izb wytrzeźwień oraz szpitali np. w związku z urazami związanymi ze spożywaniem alkoholu (informacje ze szpitali i pogotowia ratunkowego)²².

W województwie śląskim, tak jak w Polsce, obserwuje się niewielki coroczny wzrost liczby mieszkańców przypadających na jeden punkt sprzedaży napojów alkoholowych z tendencją stabilizacyjną w ostatnich latach.

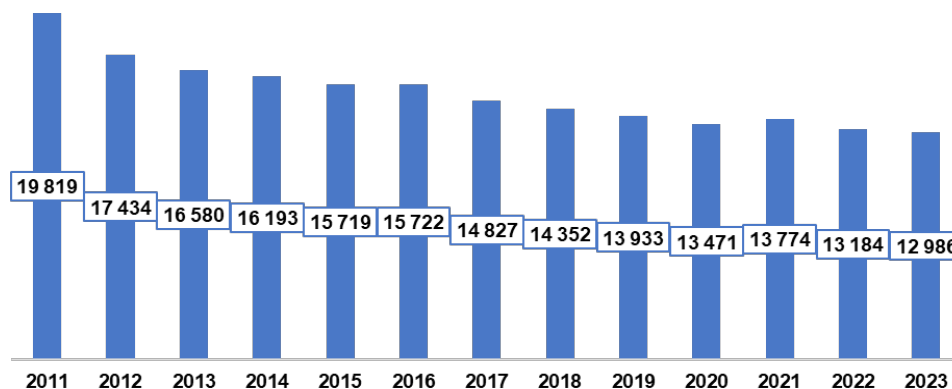
Liczba mieszkańców województwa śląskiego przypadająca na 1 punkt sprzedaży napojów alkoholowych ogółem w latach 2011-2023

Źródło: KCPU G1 Profilaktyka i rozwiązywanie problemów alkoholowych w Polsce w samorządach gminnych w latach 2011-2023. Zestawienia statystyczne, KCPU, <https://kcpu.gov.pl/statystyki-i-raporty/>

Obserwuje się również systematyczny, nieznaczny spadek liczby punktów sprzedaży. Poniżej na wykresie zobrazowano opisane tendencje.

Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych ogółem w województwie śląskim w latach 2011-2023

Źródło: Ibidem.

2. Używanie narkotyków w populacji generalnej

Jednym z podstawowych źródeł danych o skali używania narkotyków są reprezentatywne badania ogólnopolskie w populacji generalnej, które wskazują, że odsetek osób spożywających napoje alkoholowe znacząco przewyższa odsetek osób używających narkotyki – zarówno w Polsce, jak i we wszystkich innych badanych krajach europejskich²³. Dane z ogólnopolskich

²² Ibidem.

²³ A. Malczewski, P. Jabłoński, *Raport 2023 „Uzależnienia w Polsce”*, Op. cit., s.13-18.

badzeń przeprowadzonych w latach 2018-2019 wskazują, że odsetek osób, które miały kontakt z narkotykami w ciągu ostatniego roku w Polsce jest prawie piętnastokrotnie niższy od odsetka osób mających kontakt z alkoholem. Używanie alkoholu w ciągu ostatniego roku odnotowano w Polsce na poziomie 79,9% (badanie z 2018 roku), podczas gdy w przypadku narkotyków odsetek wyniósł 5,4% (dane dla osób w wieku 15-64 lata)²⁴.

Dla przypomnienia, według najnowszych ogólnopolskich badań w populacji generalnej zrealizowanych w 2021 roku przez Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii na tle Europy w Polsce poziom rozpowszechnienia używania narkotyków, w tym najbardziej popularnej marihuany, wśród osób dorosłych nie jest wysoki. Średnia europejska dla osób w wieku 15-34 lata to 14%, podczas gdy w Polsce odsetek ten wynosi 9,8%²⁵.

Warto zauważyć, że wśród osób, które podejmowały leczenie z powodu uzależnień, największy odsetek respondentów zgłaszał problemy z marihuaną jako przyczynę rozpoczęcia leczenia, w drugiej kolejności z o wiele rzadziej używaną w populacji generalnej amfetaminą, do której zażywania w ciągu ostatnich 12 miesięcy przyznało się 0,4% badanych (15-34 lata)²⁶.

Z kolei z badań terenowych przeprowadzanych w latach 2018-2019 przez Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii we współpracy z firmą KANTAR Polska²⁷ wynika, że spośród nielegalnych substancji psychoaktywnych dla respondentów w wieku 15-64 lat najłatwiejsze było zdobycie marihuany i haszyszu. Do łatwego zdobycia marihuany przyznał się co piąty badany (19,2%), natomiast co dziesiąty wskazał na amfetaminę (10,3%). Niższe wartości uzyskano dla ekstazy (8%), kokainy (7,4%) i heroiny (6,3%). Przedstawione wyniki dotyczyły całej badanej populacji młodych dorosłych, czyli osób w wieku 15-64 lata. W przypadku tej grupy odsetki są o wiele wyższe. Najłatwiejsza do zdobycia dla badanych wśród nielegalnych substancji psychoaktywnych była również marihuana i haszysz, co trzecia badana osoba (29,6%) deklarowała taką łatwość. Niższe wartości uzyskano dla amfetaminy (15,1%), ekstazy (11,8%), kokainy (10,8%) oraz heroiny (9,2%)²⁸.

Wśród respondentów badań w wieku 15-64 lat, najbardziej popularnymi nielegalnymi substancjami była marihuana oraz haszysz, czyli przetwory konopi indyjskich. Do kontaktów z tą substancją psychoaktywną kiedykolwiek w życiu przyznało się 12,1% badanych. W dalszej kolejności lokowały się „dopalacze” – 3,9%, a następnie amfetamina 2,4%, halucynogeny 1,4% i ekstazy 1%. Konsumpcja pozostałych substancji nie przekroczyła poziomu 1,0%. Do używania jakiegokolwiek narkotyku przyznało się 16,1% badanych i jest to podobny odsetek jak w badaniu z 2014 roku (16,4%)²⁹.

²⁴ Ibidem.

²⁵ Ibidem.

²⁶ Ibidem.

²⁷ Ibidem. Ponadto, w artykule A. Malczewskiego pt.: *Substancje psychoaktywne – postawy i zachowania. Wyniki ostatnich badań*, który ukazał się w *Serwisie Informacyjnym UZALEŻNIENIA* nr 2/20(90) przedstawiono wyniki badania terenowego zrealizowanego przez Centrum Informacji o Narkotykach i Narkomanii Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii we współpracy z firmą KANTAR Polska. Badanie obejmowało dwie transze: 08.11-18.12.2018 roku i 22.02-26.03.2019 roku zrealizowane techniką bezpośredniego wywiadu ankietarskiego w domach respondentów w metodologii CAPI (kwestionariusz na laptopie – 3013 respondentów). Wcześniejsze tego typu badanie przeprowadzone było w 2014 roku.

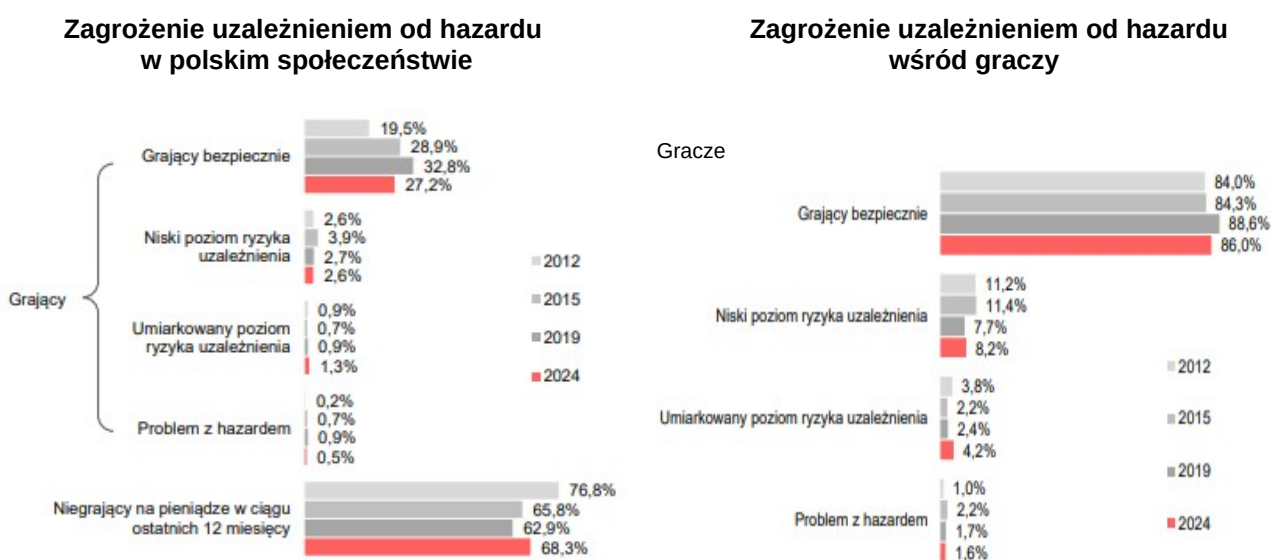
²⁸ Ibidem.

²⁹ Ibidem, s. 39-40.

3. Uzależnienia behawioralne – wybrane zagadnienia

Badanie ilościowe pn.: *Oszacowanie rozpowszechnienia oraz identyfikacja czynników ryzyka i czynników chroniących hazardu i innych uzależnień behawioralnych – edycja 2023/2024*, zasadniczo, miało na celu oszacowanie rozpowszechnienia hazardu oraz innych uzależnień behawioralnych w populacji ogólnopolskiej oraz identyfikację czynników wpływających na rozpowszechnienie lub ograniczenie zjawiska³⁰.

Z raportu dotyczącego ww. badań, dowiadujemy się, że w ciągu pięciu lat od poprzednich edycji badania przeprowadzonego w 2019 roku, spadł nieco odsetek Polaków grających w gry na pieniądze – grający stanowili 31,7% ogółu, podczas gdy w 2019 roku odsetek ten był o 5,4 punktu procentowego wyższy (37,1%). Porównanie danych z lat 2012–2024 wskazuje na zahamowanie trendu wzrostowego, jeśli chodzi o odsetek osób uczestniczących w grach na pieniądze³¹.

Źródło: *Oszacowanie rozpowszechnienia oraz identyfikacja czynników ryzyka i czynników chroniących hazardu i innych uzależnień behawioralnych – edycja 2023/2024*. Raport z badań, s. 39-40, https://kcpcu.gov.pl/wp-content/uploads/2024/01/Hazard_2024_raport_FIN_wersja-poprawiona2-1.pdf

W 2024 roku nieco mniej Polaków uczestniczyło w grach na pieniądze, ale – podobnie jak wcześniej – zdecydowana większość grających robiła to w sposób bezpieczny. Wśród ogółu badanych w wieku 15+ bezpieczny hazard uprawiał więcej niż co czwarty (27,2%), a wśród graczy odsetek ten wyniósł 86,0%. W stosunku do 2019 roku zauważalny jest jednak spadek odsetka grających bezpiecznie i jednocześnie wzrost odsetka grających ryzykownie. Dotyczy to przede wszystkim kategorii „umiarkowany poziom ryzyka uzależnienia”, która osiągnęła najwyższy poziom w historii omawianych pomiarów (4,2% graczy)³².

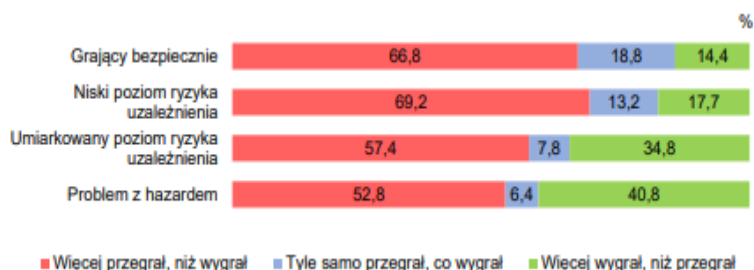
³⁰ Projekt badawczy pn.: *Oszacowanie rozpowszechnienia oraz identyfikacja czynników ryzyka i czynników chroniących hazardu i innych uzależnień behawioralnych – edycja 2023/2024* zrealizowany przez Fundację Centrum Badania Opinii Społecznej, współfinansowany ze środków Funduszu Rozwiązywania Problemów Hazardowych na zlecenie Krajowego Centrum. Przeciwdziałania Uzależnieniom. Raport z badań zawiera również analizę porównawczą z wynikami badań przeprowadzonych w latach 2011-2019 w celu uchwycenia zmian jakie zaszły w tym okresie w poziomie rozpowszechnienia uzależnień behawioralnych. https://kcpcu.gov.pl/wp-content/uploads/2024/01/Hazard_2024_raport_FIN_wersja-poprawiona2-1.pdf

³¹ Ibidem, s. 28-40.

³² Ibidem.

Sytuację, w której deklarowane przez graczy kwoty wygranych przewyższają deklarowane nakłady na grę, badania definiują jako przekonanie o dodatnim bilansie finansowym gry. Zjawisko to skorelowane jest z ryzykiem uzależnienia od hazardu: rośnie wraz z nim, najwyższy poziom osiągając wśród osób wysoko zagrożonych uzależnieniem/uzależnionych od hazardu³³.

Postrzegany efekt finansowy gry (relacja pomiędzy deklarowanymi kwotami wydatków na grę/wygranych) w grupach graczy wyodrębnionych ze względu na ryzyko uzależnienia od hazardu

Źródło: Ibidem, s. 47-48.

Przekonanie o dodatnim bilansie finansowym gry należy do czynników ryzyka uzależnienia od hazardu – przeświadczenie o odnoszeniu korzyści finansowych skłania do intensyfikacji gry. Warto w tym kontekście zwrócić uwagę na osoby grające obecnie umiarkowanie ryzykownie – więcej niż co trzecia spośród nich należy do grupy przekonanych o zyskowności hazardu, a tym samym może być szczególnie podatna na wzrost ryzyka uzależnienia³⁴.

Wśród ogółu osób deklarujących udział w grach na pieniądze w okresie 12 miesięcy poprzedzających badania, w 2024 roku niegrający stanowili 68,3% ogółu Polaków w wieku 15+, zaś gracze na pieniądze – 31,7%. W porównaniu z rokiem 2019 (37,1%) odsetek grających zmniejszył się o 5,4 punktu procentowego³⁵. Spośród omawianej grupy graczy – osoby niepełnoletnie (15-17 lat) stanowiły 5,7%³⁶. Deklaracje dotyczące oceny własnych materialnych warunków życia wskazują, że młodzi gracze rekrutowali się w przeważającej większości z rodzin niemających problemów finansowych (81,8% deklarowało dobrą ocenę materialnych warunków życia). Można zatem sądzić, że w ich przypadku istotną motywację do uczestnictwa w hazardzie stanowią czynniki pozafinansowe. Z deklaracji niepełnoletnich graczy wynika, że tylko w około połowie tych przypadków (49,1%) rodzice (opiekunowie) wiedzieli o hazardowej aktywności swoich podopiecznych³⁷.

Ponadto, omawiane badania potwierdzają świadomość społeczną co do dużej szkodliwości uzależnień behawioralnych. Respondenci wskazują, że społecznie postrzegana hierarchia uzależnień według stopnia ich szkodliwości na podstawie średnich ocen w skali od 1 (niegroźne przyzwyczajenie, nawyk) do 10 (nałóg zagrażający życiu) kształtuje się następująco: 1 - narkomania, 2 - alkoholizm, 3 - nikotynizm, 4 - uzależnienie od hazardu, 5 - sieciologizm, 6 - pracoholizm, 7 - zakupoholizm³⁸.

W strukturze płci osób zagrożonych problemowym używaniem internetu, w badaniu z 2024 roku, po raz pierwszy zaobserwowano wyraźną przewagę kobiet, tj. 62,5% wobec 37,5% mężczyzn

³³ Ibidem, s. 47-48.

³⁴ Ibidem.

³⁵ Ibidem, s. 31.

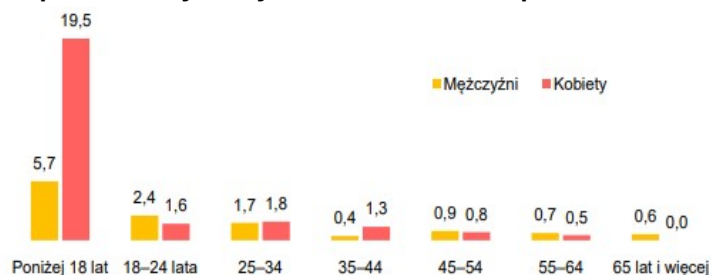
³⁶ Ibidem, s. 48.

³⁷ Ibidem.

³⁸ Ibidem, s. 78.

(w 2019 roku – 65,5% mężczyzn i 34,5% kobiet; w 2015 roku – 48,7% mężczyzn i 51,3% kobiet; w 2012 roku – 63,3% mężczyzn i 36,7% kobiet). Ryzyko zagrożenia problemowym używaniem internetu niemal czterokrotnie częściej dotyczy kobiet poniżej 18 roku życia niż mężczyzn w tym samym wieku (19,5% wobec 5,7%). Wśród starszych użytkowników odsetki kobiet i mężczyzn zagrożonych problemowym korzystaniem z sieci są zbliżone³⁹.

Zagrożenie problemowym używaniem internetu a płeć i wiek badanych (%)

Źródło: Ibidem, s. 77-78.

4. Młodzież a środki psychoaktywne w województwie śląskim

Młodzież w wieku szkolnym jest grupą wiekową, objętą badaniami populacyjnymi, ze względu na jej priorytetowe znaczenie w zakresie działań profilaktycznych. Wyniki badań na świecie wskazują, że poziom używania substancji psychoaktywnych wśród młodych ludzi jest na wyższym poziomie niż wśród populacji generalnej⁴⁰. Ze względu na zwiększone ryzyko używania narkotyków w tej grupie wiekowej, monitorowanie ich używania przez młodzież jest jednym z kluczowych obszarów w prowadzonych badaniach.

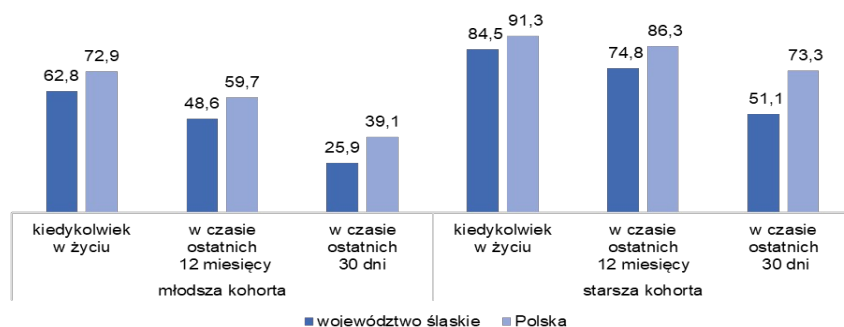
Napoje alkoholowe są najbardziej rozpowszechnioną substancją psychoaktywną wśród młodzieży szkolnej, podobnie jak ma to miejsce w dorosłej części społeczeństwa. Próby picia ma za sobą 62,8% 15-16 latków i 84,5% 17-18 latków, co potwierdza kolejna edycja badań ankietowych prowadzonych zgodnie z metodologią międzynarodowego Europejskiego Programu Badań Ankietowych w Szkołach ESPAD (European School Survey Project on Alcohol and Drugs). W województwie śląskim badania dotyczące używania alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną przeprowadzono w oparciu o metodologię ESPAD w latach: 2004, 2007, 2011, 2015, 2019 oraz 2024 na reprezentatywnej próbie uczniów w wieku 15-16 lat oraz w wieku 17-18 lat⁴¹.

**Picie napojów alkoholowych wśród uczniów województwa śląskiego i w Polsce
(% badanych; wiek 15-16 lat – młodsza kohorta, wiek 17-18 lat – starsza kohorta)**

³⁹ Ibidem.

⁴⁰ A. Małczewski, P. Jabłoński, *Raport 2023 „Uzależnienia w Polsce”*, Op. cit., s.16-18.

⁴¹ J. Sierosławski, U. Sierosławska, wstępne wyniki badań: *Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z badań ankietowych zrealizowanych w województwie śląskim w 2024 roku*. Europejski Program Badań Ankietowych w Szkołach, Instytut Psychiatrii i Neurologii, Warszawa 2024. Badanie zostało sfinansowane z budżetu województwa śląskiego w ramach realizacji Programu przeciwdziałania uzależnieniom w województwie śląskim na lata 2022-2030.

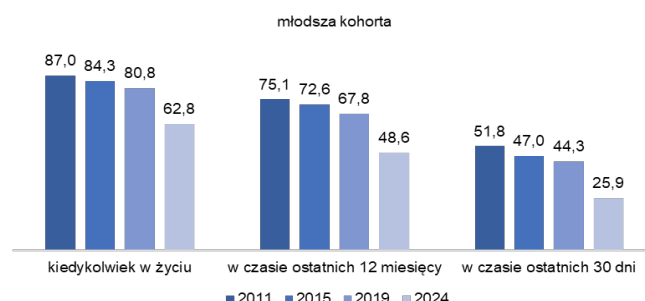
Źródło: J. Sierosławski, U. Sierosławska, wstępne wyniki badań: *Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z badań ankietowych zrealizowanych w województwie śląskim w 2024 roku*. Europejski Program Badań Ankietowych w Szkołach, Instytut Psychiatrii i Neurologii, Warszawa 2024.

W czasie ostatnich 12 miesięcy przed badaniem piło jakiekolwiek napoje alkoholowe 48,6% młodszych uczniów i 74,8% uczniów starszych. Warto zauważyć, że odsetki konsumentów alkoholu, definiowanych jako osoby, które piły jakikolwiek napój alkoholowy w czasie ostatnich 12 miesięcy przed badaniem nie odbiegają znacznie od odsetków konsumentów stwierdzanych w badaniach na populacji osób dorosłych (ok. 80%)⁴².

Na tym tle mniej dziwi wyższy odsetek konsumentów w klasach starszych – większość uczniów z tych klas w momencie badania zbliżała się do wieku dorosłości. Niewiele niższy odsetek konsumentów alkoholu wśród uczniów z młodszej kohorty – głównie piętnasto-szesnastolatków powinien budzić niepokój spoglądając na rzecz, czy to z perspektywy zdrowia publicznego, czy norm prawnych. Jak pokazują wyniki badania, wśród 15-16 latków picie alkoholu stanowi normę, przynajmniej w sensie statystycznym⁴³.

Za wskaźnik względnie częstego używania alkoholu przyjęto picie w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem. Jakiegokolwiek napoje alkoholowe w tym czasie piło 25,9% uczniów z grupy młodszej i 51,1% uczniów z grupy starszej. Trzeba przypomnieć, że okres badania nie obejmował świąt, karnawału, jednak obejmował wakacje, które jak można przypuszczać szczególnie sprzyjają okazjom do picia. Uczniowie w województwie śląskim znacznie rzadziej, niż uczniowie w całym kraju deklarowali picie napojów alkoholowych we wszystkich badanych okresach czasowych. Prawidłowości te dotyczą zarówno 15-16 latków, jak 17-18 latków⁴⁴. Porównując wyniki omawianych badań z lat 2011, 2015, 2019 i 2024, obserwuje się spadek spożycia napojów alkoholowych wśród uczniów województwa śląskiego w obu grupach badanej młodzieży.

Spadek spożycia napojów alkoholowych wśród uczniów województwa śląskiego (% badanych; wiek 15-16 lat – młodsza kohorta, wiek 17-18 lat – starsza kohorta)

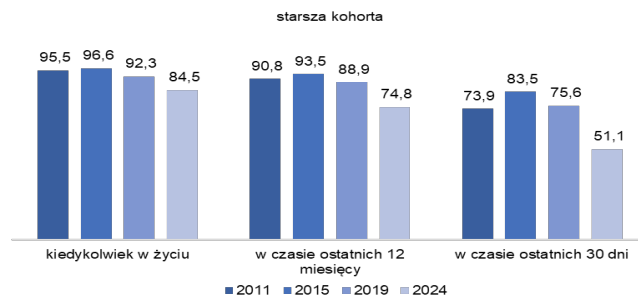

⁴² Ibidem. M. Rowicka, S. Postek, M. Zin-Sędek, *Wzory konsumpcji alkoholu w Polsce* op. cit., s. 7-20.

⁴³ J. Sierosławski, U. Sierosławska, wstępne wyniki badań: *Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież (...)* Op. cit.

⁴⁴ Ibidem.

Raport z wykonania w 2024 roku
Programu przeciwdziałania uzależnieniom w województwie śląskim na lata 2022-2030

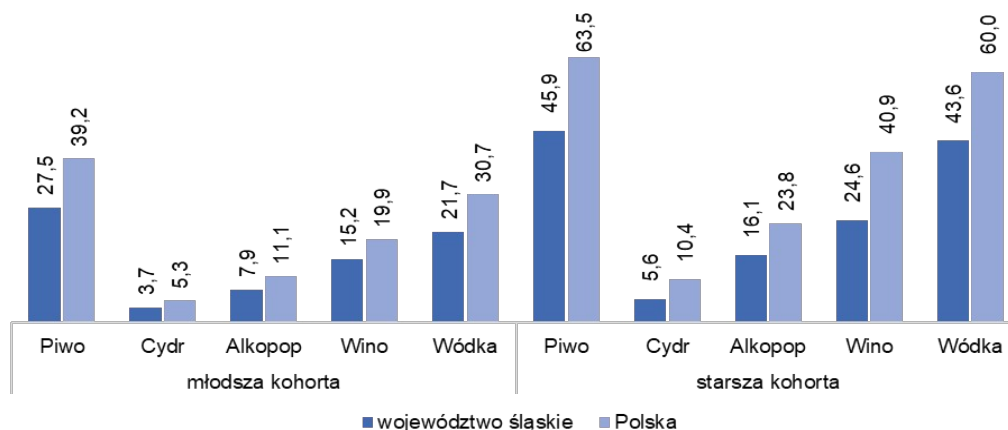
Źródło: Ibidem. Ł. Wieczorek, J. Sierosławski, *Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z badań ankietowych zrealizowanych w województwie śląskim w 2019 roku. Europejski Program Badań Ankietowych w Szkołach (European School Survey Project on Alcohol and Drugs – ESPAD)*, Instytut Psychiatrii i Neurologii, Warszawa 2019 (sfinansowane z budżetu województwa śląskiego).

Uczniowie w województwie śląskim znacznie rzadziej, niż uczniowie w całym kraju deklarowali picie napojów alkoholowych we wszystkich badanych okresach czasowych. Prawidłowości te dotyczą zarówno młodszej, jak i starszej grupy badanych uczniów⁴⁵.

Na przykładzie doświadczeń alkoholowych zebranych w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem można prześledzić konsumpcję poszczególnych typów napojów alkoholowych. W obu grupach badanej młodzieży najwyższe odsetki konsumentów ma piwo, na drugim miejscu jest wódka a dopiero na trzecim wino. Każdy z trzech typów napojów jest bardziej popularny wśród starszych uczniów⁴⁶.

Picie poszczególnych napojów alkoholowych w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem wśród uczniów województwa śląskiego

(% badanych; wiek 15-16 lat – młodsza kohorta, wiek 17-18 lat – starsza kohorta)

Źródło: J. Sierosławski, U. Sierosławska, wstępne wyniki badań: *Używanie alkoholu i narkotyków (...)*. Op. cit.

W ocenach respondentów poziom dostępności napojów alkoholowych jest wysoki. Uczniowie z młodszej kohorty, uznali za bardzo łatwe do zdobycia: piwo – 34,3% uczniów, wino – 26,5% uczniów i wódkę – 28,0% uczniów. Niski odsetek tej grupy badanych uznał za niemożliwe do zdobycia piwo (11,5%), wino (13,9%) i wódkę (16,6%). Młodzież deklaruje podobny poziom dostępu do tytoniu. Za bardzo łatwy do zdobycia uznało go 32,5% 15-16 latków, za niemożliwy do zdobycia – jedynie 7,5%. Zatem, większość badanych nie ma dużych trudności z dostępem

⁴⁵ Ibidem.
⁴⁶ Ibidem.

do napojów alkoholowych, mimo że według polskiego prawa sprzedaż i podawanie używek nieletnim jest zabroniona⁴⁷.

Stanu silnego upojenia alkoholem doświadczyła chociaż raz w życiu mniej niż jedna czwarta młodszych uczniów (23,4%) i połowa uczniów ze starszej grupy (50,0%). W czasie ostatnich 30 dni w stanie silnego upicia się było 7,3% uczniów z młodszych klas i 15,8% uczniów z klas starszych. Porównanie odsetków potwierdzeń silnego upicia się w województwie śląskim i w całym kraju ujawniło znacznie niższe rozpowszechnienie w województwie śląskim niż na poziomie kraju⁴⁸.

**Silne upicie się (tj. wypicie tyle, żeby np. zataczać się, bełkotać, nie pamiętać co się działo)
wśród uczniów województwa śląskiego**

(% badanych; wiek 15-16 lat - młodsza kohorta; wiek 17-18 lat - starsza kohorta)

Kohorta	Częstotliwość	Województwo śląskie	Polska
młodsza kohorta	kiedykolew w życiu	25,8	32,1
	w czasie ostatnich 12 miesięcy	19,8	25,8
	w czasie ostatnich 30 dni	9,0	13,4
starsza kohorta	kiedykolew w życiu	51,1	56,1
	w czasie ostatnich 12 miesięcy	40,1	46,9
	w czasie ostatnich 30 dni	18,0	24,3

Źródło: Ibidem.

Obie grupy badanej młodzieży zapytano o doświadczanie problemów związanych z piciem alkoholu, używaniem narkotyków oraz bez związku z substancjami psychoaktywnymi w czasie ostatnich 12 miesięcy. Respondenci obu grup wiekowych w województwie śląskim podobnie często jak ich rówieśnicy w całym kraju deklarowali doświadczenie poszczególnych problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych⁴⁹. Wyniki zawarto w poniższej tabeli.

**Doświadczanie problemów związanych z piciem alkoholu, używaniem narkotyków oraz bez
związku z używaniem substancji w czasie ostatnich 12 miesięcy**

(% badanych) przez młodzież w województwie śląskim i w Polsce

Kohorta	Doświadczenie problemów	Związane z alkoholem		Związane z narkotykami		Bez związku z substancjami	
		Województwo śląskie	Polska	Województwo śląskie	Polska	Województwo śląskie	Polska
młodsza kohorta	Bójka	2,5	3,3	1,3	1,2	32,1	31,3
	Wypadek lub uszkodzenie ciała	2,9	4,7	1,1	1,0	43,1	45,2
	Zniszczenie rzeczy lub ubrania	3,0	6,3	1,0	1,4	34,9	36,8
	Poważna kłótnia	3,7	5,3	1,4	1,3	47,5	51,6
	Stale(a)ś się ofiarą rabunku lub kradzieży	0,8	1,8	0,8	1,0	6,9	8,2
	Kłopoty z policją	2,1	3,2	1,0	1,3	8,3	8,2

⁴⁷ Ibidem.

⁴⁸ Ibidem.

⁴⁹ Ibidem.

*Raport z wykonania w 2024 roku
Programu przeciwdziałania uzależnieniom w województwie śląskim na lata 2022-2030*

Kohorta	Doświadczenie problemów	Związane z alkoholem		Związane z narkotykami		Bez związku z substancjami	
		Województwo śląskie	Polska	Województwo śląskie	Polska	Województwo śląskie	Polska
	Korzystanie z pomocy medycznej z powodu zatrucia	1,1	1,6	1,2	1,2	3,6	3,9
	Korzystanie z pomocy medycznej z powodu wypadku lub uszkodzenia ciała	0,9	1,5	0,9	1,1	18,9	20,4
	Seks bez zabezpieczenia (bez antykoncepcji)	1,7	2,6	1,2	1,7	6,6	6,6
	Niechciane przez Ciebie doświadczenia seksualne	1,5	2,8	1,0	1,2	5,6	6,8
	Samouszkodzenia	1,3	2,2	1,0	1,3	18,8	20,0
	Kierowanie pojazdem będąc pod wpływem substancji	1,3	1,9	0,8	1,1	26,5	24,0
	Spowodowanie wypadku będąc pod wpływem substancji	0,8	1,0	0,9	0,9	2,1	1,7
	Pływanie będąc pod wpływem substancji	1,5	3,0	0,5	1,1	44,9	42,8
Starsza kohorta	Bójka	6,4	6,5	1,1	0,9	28,5	20,8
	Wypadek lub uszkodzenie ciała	7,4	8,7	1,1	0,9	42,4	37,9
	Zniszczenie rzeczy lub ubrania	10,6	13,3	1,3	1,3	33,0	31,4
	Poważna kłótnia	9,1	10,0	1,6	1,4	49,2	47,9
	Stale(a)ś się oświadczyć rabunku lub kradzieży	1,7	1,8	0,9	1,0	6,3	6,3
	Kłopoty z policją	4,3	5,3	1,1	1,0	8,3	7,1
	Korzystanie z pomocy medycznej z powodu zatrucia	1,5	2,1	1,1	0,9	2,8	3,2
	Korzystanie z pomocy medycznej z powodu wypadku lub uszkodzenia ciała	1,8	1,9	0,9	0,8	19,6	16,0
	Seks bez zabezpieczenia (bez antykoncepcji)	4,0	4,8	1,4	1,5	11,6	10,6
	Niechciane przez Ciebie doświadczenia seksualne	3,8	4,8	0,9	1,0	5,9	5,9
	Samouszkodzenia	4,0	4,5	1,4	0,9	18,8	16,9
	Kierowanie pojazdem będąc pod wpływem substancji	3,2	2,8	1,1	1,3	29,7	28,8
	Spowodowanie wypadku będąc pod wpływem substancji	0,8	1,0	0,6	0,6	1,0	1,9
	Pływanie będąc pod wpływem substancji	5,6	5,0	1,7	1,0	47,2	35,7

Źródło: Ibidem.

Zarówno w młodszej, jak i starszej grupie badanych uczniów, najczęściej występującymi negatywnymi konsekwencjami związanymi z alkoholem były: poważna kłótnia, zniszczenie rzeczy lub ubrania, wypadek lub uszkodzenie ciała. W przypadku konsekwencji związanych z narkotykami w młodszej grupie były to: poważna kłótnia, bójka, korzystanie z pomocy medycznej z powodu zatrucia i seks bez zabezpieczenia. Wśród starszej kohorty najczęściej występującymi negatywnymi konsekwencjami były: pływanie będąc pod wpływem substancji, poważna kłótnia, samouszkodzenia i seks bez zabezpieczenia⁵⁰.

Badania ESPAD potwierdzają, że używanie substancji psychoaktywnych, zarówno legalnych, takich jak napoje alkoholowe, jak i nielegalnych, takich jak narkotyki, niesie za sobą ryzyko

⁵⁰

Ibidem.

pojawienia się szkód zdrowotnych i społecznych. Ryzyko to jest szczególnie duże, gdy po te substancje sięgają ludzie bardzo młodzi, nie świadomi tego, co może im zagrażać. Pewne znaczenie profilaktyczne może tu mieć wiedza na temat wielorakich niebezpieczeństw związanych z ich używaniem. Nie tylko dlatego, że uświadomienie sobie ryzyka skłaniać powinno do ograniczania konsumpcji, ale również dlatego, że stwarza ono szansę zadbania o jak największe zminimalizowanie niebezpieczeństwa powikłań⁵¹.

Do szerokiej grupy innych niż alkohol substancji psychoaktywnych należą substancje legalne, takie jak leki przeciwbólowe i nasenne czy substancje wziewne oraz szeroka gama substancji nielegalnych. Pod pojęciem substancji nielegalnych rozumiemy tu substancje, których produkcja i obrót nimi są czynami zabronionymi przez prawo. W języku publicystyki substancje te często nazywane są narkotykami. Dane na temat rozpowszechniania używania wśród młodzieży tych substancji kiedykolwiek w życiu zestawiono w poniższej tabeli.

Używanie w 2024 roku substancji psychoaktywnych chociaż raz w swoim życiu przez uczniów
 (% badanych; w wieku 15-16 lat – młodsza kohorta; w wieku 17-18 lat – starsza kohorta)

Wyszczególnienie	młodsza kohorta		starsza kohorta	
	województwo śląskie	Polska	województwo śląskie	Polska
Marihuana lub haszysz	12,7	16,9	29,4	33,1
Substancje wziewne	6,5	6,7	6,4	6,3
Leki uspokajające i nasenne bez przepisu lekarza	15,5	17,9	19,4	20,7
Leki przeciwbólowe w celu odurzania się	9,6	9,9	8,0	8,6
Amfetamina	2,8	4,2	4,8	4,5
Metamfetamina	3,2	3,9	3,9	3,7
LSD lub inne halucynogeny	2,3	4,0	3,4	4,0
Crack	2,3	2,7	2,8	2,0
Kokaina	2,7	3,7	3,6	3,1
Relevin	1,5	1,7	1,4	1,6
Heroina	2,1	2,7	1,9	1,9
Ecstasy	2,9	3,8	3,0	4,0
Grzyby halucynogenne	2,8	3,6	3,2	4,0
GHB	1,5	1,8	1,5	1,5
Narkotyki wstrzykiwane za pomocą igły i strzykawki	1,6	3,4	2,4	2,3
Alkohol razem z tabletkami	7,2	7,5	9,9	10,9
Sterydy anaboliczne	2,6	4,2	3,3	3,1
Alkohol razem z marihuaną lub haszyszem	6,9	9,1	17,2	19,1

Źródło: Ibidem.

W województwie śląskim, wśród uczniów młodszych, na czele pod względem rozpowszechnienia eksperymentowania znajdują się leki uspokajające i nasenne bez przepisu lekarza (15,5%), na drugim miejscu marihuana i haszysz (12,7%). Wśród uczniów klas starszych na pierwszym miejscu znajdują się marihuana i haszysz (29,4%). Lekki uspokajające i nasenne przyjmowane bez zalecenia lekarza ułożywały się na drugim miejscu (19,4%). Na trzecim miejscu w młodszej grupie znalazły się leki przeciwbólowe przyjmowane w celu odurzania się (9,6%), a na czwartym substancje wziewne (6,5%), natomiast w starszej kohorcie na trzecim miejscu znajdują się także leki przeciwbólowe przyjmowane w celu odurzania się (8,0%), a na czwartym substancje wziewne (6,4%)⁵². Należy zwrócić uwagę na problem stosowania w obu grupach badanych

⁵¹ Ibidem.
⁵² Ibidem.

alkoholu łącznie z tabletkami (młodsza grupa – 7,2%; starsza grupa – 9,9%) oraz alkoholu razem z marihuaną lub haszyszem (młodsza grupa – 6,9%; starsza grupa – 17,2%)⁵³.

Porównując wyniki badania przeprowadzonego w 2024 roku z wynikami badań z lat 2011-2019, odnotowano spadek eksperymentowania z marihuaną i haszyszem oraz z substancjami wziewnymi w obu badanych grupach i wzrostu w stosunku do badania z 2019 roku eksperymentowania ze zdecydowaną większością substancji. Dotyczy to zarówno młodszej jak i starszej kohorty badanych.

Używanie substancji kiedykolwiek w życiu w województwie śląskim w latach 2011-2024
(% badanych; wiek 15-16 lat - młodsza kohorta; wiek 17-18 lat - starsza kohorta)

Wyszczególnienie		2011	2015	2019	2024
młodsza kohorta	Marihuana lub haszysz	26,2	23,1	21,2	12,7
	Substancje wziewne	11,2	11,5	10,2	6,5
	Leki uspokajające i nasenne bez przepisu lekarza	14,2	16,1	14,6	15,5
	Amfetamina	5,9	3,6	2,5	2,8
	LSD lub inne halucynogeny	5,3	4,1	2,1	2,3
	Crack	2,6	1,4	1,2	2,3
	Kokaina	4,1	2,8	1,4	2,7
	Heroina	2,2	1,9	1,0	2,1
	Ecstasy	4,1	2,5	2,3	2,9
	Sterydy anaboliczne	3,1	1,6	2,2	2,6
starsza kohorta	Marihuana lub haszysz	39,5	45,9	38,3	29,4
	Substancje wziewne	7,7	8,2	7,4	6,4
	Leki uspokajające i nasenne bez przepisu lekarza	16,8	17,6	17,2	19,4
	Amfetamina	7,6	9,0	4,7	4,8
	LSD lub inne halucynogeny	5,6	6,8	4,0	3,4
	Crack	1,8	2,4	1,0	2,8
	Kokaina	3,1	4,5	2,9	3,6
	Heroina	2,2	3,0	1,0	1,9
	Ecstasy	4,1	4,5	5,1	3,0
	Sterydy anaboliczne	1,9	3,0	1,8	3,3

Źródło: Ibidem. Ł. Wieczorek, J. Sierosławski, *Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną (...)*, Op. cit., s. 121.

Wstępne wyniki badania ESPAD zrealizowanego w 2024 roku w województwie śląskim, na tle wyników w całym kraju wskazują, że młodzież z województwa śląskiego wydaje się być mniej zagrożona przez legalne substancje psychoaktywne, niż ma to miejsce na terenie całego kraju. Picie napojów alkoholowych w województwie śląskim jest na niższym poziomie niż na terenie całego kraju. Prawidłowość ta dotyczyła zarówno piwa, wina, jak i wódki⁵⁴.

Częste picie nadmierne jest mniej rozpowszechnione w województwie śląskim niż na poziomie kraju. Ponadto, w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem podobny odsetek młodzieży

⁵³ Ibidem.
⁵⁴ Ibidem.

województwa śląskiego kupował piwo, wino i wódkę jak ich rówieśnicy z populacji generalnej. Tym zachowaniom towarzyszyły nieznacznie wyższe lub podobne odsetki badanych, które zgłaszały aktualne doświadczanie po spożyciu alkoholu takich problemów jak bójkę, zniszczenie rzeczy lub ubrania oraz poważne kłótnie, niż miało to miejsce na terenie całego kraju. Dostępność piwa, wina i wódki była oceniana jako łatwa dla nieznacznie większego odsetka badanych, niż w całym kraju⁵⁵.

Badanie wskazuje, że w województwie śląskim jak i w całym kraju najbardziej rozpowszechnione jest używanie marihuany. W przypadku pozostałych substancji nielegalnych wyniki nie pokazują większych różnic w rozpowszechnieniu eksperymentowania, jak również w ich aktualnym czy częstym używaniu. Część z tych substancji jest rzadziej używana przez uczniów z województwa śląskiego w porównaniu do badanych z populacji generalnej⁵⁶.

5. Nowe substancje psychoaktywne (NSP). Dopalacze.

Problem „dopalaczy” (smart drugs, legal highs) nazywanych obecnie nowymi substancjami psychoaktywnymi (New Psychoactive Substances – NPS) pojawił się w Europie w połowie poprzedniej dekady. Problem dopalaczy rozwijał się na styku świata substancji legalnych i nielegalnych. „Dopalacze” oferowane są w większości krajów europejskich, a także w internecie. Nasza wiedza na temat dopalaczy jest wyrywkowa, zarówno na wymiarze farmakologicznym, jak społeczno-kulturowym⁵⁷. Autorzy badań ESPAD definiują „dopalacze” jako preparaty zawierające w swym składzie substancje psychoaktywne nie objęte kontrolą prawną. Niektóre z nich są pochodzenia roślinnego, inne – syntetycznego. „Dopalacze”, w zasadzie cieszą się statusem legalności – jednak obrót nimi odbywał się na zasadach pewnego wybiegu, stanowił ominięcie prawa. W Polsce sprzedawane były jako produkty kolekcjonerskie, w innych krajach sprzedawane bywają jako kadzidelka, sole do kąpieli, odświeżacze powietrza, itp. Wszędzie problem „dopalaczy” jest przedmiotem troski władz i zaniepokojenia społecznego. W Polsce już w 2010 roku przyjęto regulacje prawne ograniczające handel „dopalaczami”. Ponadto, wiele z tych substancji zostało zdelegalizowanych w naszym kraju lub trafiło na międzynarodowe listy substancji zabronionych⁵⁸.

Z używaniem „dopalaczy” wiąże się wiele zagrożeń. Są to nowe, nieprzebadane substancje przyjmowane wedle nowych nierozpoznanych wzorów. W efekcie brak doświadczeń z tymi substancjami u użytkowników zwiększa ryzyko powikłań. O niektórych z tych substancji można przypuszczać, że są bardziej niebezpieczne niż ich nielegalne odpowiedniki, inne mogą się okazać całkiem niegroźne. W 2010 roku szpitale raportowały liczne przypadki zatrucia, w tym śmiertelnych. Zgłaszały też trudności w niesieniu pomocy osobom, które przedawkowały „dopalacze”, ze względu na trudny do określenia obraz toksykologiczny. Z drugą falą takich przypadków mieliśmy do czynienia w połowie 2015 roku.

⁵⁵ Ibidem.

⁵⁶ Ibidem.

⁵⁷ Ibidem.

⁵⁸ Ibidem.

Badania i analizy prowadzone przez Państwową Inspekcję Sanitarną dotyczące używania środków zastępczych (ŚZ)⁵⁹ lub/i nowych substancji psychoaktywnych (NSP)⁶⁰ potwierdzają, że z ich stosowaniem wiąże się wiele zagrożeń, ponieważ są to nieprzebadane substancje przyjmowane według nierozpoznanych wzorów. W efekcie brak doświadczeń z tymi substancjami u użytkowników zwiększa ryzyko powikłań. Niektóre z tych substancji można przypuszczać, że są bardziej niebezpieczne niż ich nielegalne odpowiedniki. W latach 2015-2023, największa liczba interwencji medycznych (IMed) w związku z zatruciami ŚZ/NSP miała miejsce w 2015 r., w którym zarejestrowano w Polsce 7 357 zgłoszeń, w tym najwięcej z województwa śląskiego – 1 854. W latach 2016-2018, w Polsce, liczba takich zgłoszeń utrzymywała się na porównywalnym stałym poziomie, z widocznym trendem spadkowym od 2019 r. Najmniejszą liczbę zgłoszeń IMed odnotowano w Polsce w latach, 2020-2023 odnotowano odpowiednio: 806, 517, 303, 264 zgłoszenia.

Liczba zatruc ŚZ/NSP w latach 2015-2023 r. w Polsce z podziałem na województwa

Województwo	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
dolnośląskie	280	114	110	141	69	24	29	19	7
kujawsko-pomorskie	480	208	250	262	129	73	23	19	16
lubelskie	206	189	190	274	85	18	10	2	0
lubuskie	412	143	63	157	105	23	1	15	36
łódzkie	1 499	1 441	961	1 094	625	250	187	47	28
małopolskie	149	112	297	150	56	27	39	73	61
mazowieckie	433	203	271	304	136	46	12	13	4
opolskie	30	6	12	16	6	1	1	2	0
podkarpackie	143	39	21	52	20	0	1	0	1
podlaskie	142	48	54	52	24	12	5	5	3
pomorskie	390	253	176	110	67	36	13	6	6
śląskie	1 854	987	1 266	1 114	595	171	45	16	56
świętokrzyskie	132	142	106	63	16	6	7	2	5
warmińsko-mazurskie	308	98	118	94	44	4	1	2	2
wielkopolskie	712	324	395	290	139	79	109	72	27
zachodniopomorskie	187	62	52	85	32	36	34	10	12
Razem:	7 357	4 369	4 342	4 258	2 148	806	517	303	264

Źródło: Główny Inspektor Sanitarny, *Raport dotyczący zatruc środkami zastępczymi lub nową substancją psychoaktywną w Polsce*, Warszawa, 2024 r., s. 17.

Na podstawie powyższych danych widać, że w 2023 roku największa liczba zgłoszeń pochodziła z województwa małopolskiego – 61, następnie ze śląskiego – 56 (w 2022 – 16 w 2021 – 45,

⁵⁹ Środek zastępczy (ŚZ), produkt zawierający co najmniej jedną nową substancję psychoaktywną lub inną substancję o podobnym działaniu na ośrodkowy układ nerwowy, który może być użyty zamiast środka odurzającego lub substancji psychotropowej lub w takich samych celach jak środek odurzający lub substancja psychotropowa, których wytwarzanie i wprowadzanie do obrotu nie jest regulowane na podstawie przepisów odrębnych; do środków zastępczych nie stosuje się przepisów o ogólnym bezpieczeństwie produktów, w: *Program przeciwdziałania uzależnieniom w województwie śląskim na lata 2022-2030*, Katowice, 2022, s. 152.

⁶⁰ Nowe substancje psychoaktywne (NSP), to substancje pochodzenia naturalnego lub syntetycznego w każdym stanie fizycznym, o działaniu na ośrodkowy układ nerwowy, określone w przepisach wydanych na podstawie art. 44b ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii, w: *Ibidem*, s. 150.

w 2020 – 171) i lubuskiego – 36. Najmniejszą liczbę zgłoszonych interwencji medycznych odnotowano w województwach: podkarpackim – 1, warmińsko-mazurskim – 2, w podlaskim 3, natomiast w województwach opolskim i lubelskim nie wpłynęło żadne zgłoszenie⁶¹.

Spośród wszystkich zgłoszeń interwencji medycznych dotyczących zatruc środków zastępczymi lub nową substancją psychoaktywną w Polsce 66,3% dotyczyło mężczyzn⁶².

W 2023 roku w Polsce, w grupie wiekowej do 18 r.ż. zarejestrowanych zostało łącznie 58 interwencji medycznych, co stanowiło 22% wszystkich zgłoszeń. Wśród dzieci i młodzieży największa liczba zgłoszeń dotyczyła osób z grupy wiekowej 16-18 lat (34), następnie, 13-15 lat (20), 7-12 lat (2), 0-6 lat (2). Z kolei w grupie wiekowej powyżej 18 r.ż., liczba zgłoszonych interwencji medycznych była ponad 3,5 krotnie większa od liczby interwencji wśród pacjentów do 18 r.ż. i wynosiła 206. W grupie osób pełnoletnich największa liczba zgłoszeń dotyczyła grupy wiekowej 30-39 lat (74), 19-24 lata (45) i grupy 25-29 lat (44). W grupie 40 i więcej lat zarejestrowano 43 zgłoszenia⁶³.

Informacje te uzupełniają omawiane wyżej wstępne wyniki badań *Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną*⁶⁴. Do programu badawczego wprowadzono bowiem już w 2011 r. kilka pytań ankietowych na temat kontaktów młodzieży z tymi substancjami. I tak, do używania dopalaczy, chociaż raz w życiu, przyznało się 5,1% uczniów z młodszej kohorty i 5,6% uczniów starszej kohorty (tabela 54). Odsetki aktualnych użytkowników są niższe (wśród 15-16 latków – 3,5%, wśród 17-18 latków – 3,8%). W czasie ostatnich 30 dni po substancje te sięgało tylko 2,9% badanych z pierwszej grupy i 2,6% z drugiej grupy. Te niskie odsetki wiążąc można ze znacznym ograniczeniem dostępności „dopalaczy” w konsekwencji zamknięcia sklepów z tymi substancjami na jesieni 2010 roku oraz zaostrzeniem prawa w sierpniu 2018 roku. Należy jednak zauważyć, że odsetki aktualnych i regularnych użytkowników dopalaczy są zbliżone w obu grupach wiekowych⁶⁵.

Używanie dopalaczy kiedykolwiek w życiu w województwie śląskim i w Polsce
w latach 2011-2024

(% badanych; wiek 15-16 lat - młodsza kohorta; wiek 17-18 lat - starsza kohorta)

kohorta	częstotliwość	2011		2015		2019		2024	
		województwo śląskie	Polska	województwo śląskie	Polska	województwo śląskie	Polska	województwo śląskie	Polska
młodsza kohorta	kiedykolwiek w życiu	12,3	10,5	10,7	10,3	3,7	5,2	5,1	6,6
	w czasie ostatnich 12 miesięcy	6,4	7,1	6,5	6,9	2,8	3,6	3,5	5,3
	w czasie ostatnich 30 dni	2,4	2,5	2,9	4,3	1,9	2,5	2,9	3,9

⁶¹ Główny Inspektor Sanitarny, *Raport dotyczący zatruc środkami zastępczymi lub nową substancją psychoaktywną w Polsce*, Warszawa, 2024 r., s. 17.

⁶² Ibidem, s. 9.

⁶³ Ibidem, s. 18-19.

⁶⁴ J. Sierosławski, U. Sierosławska, wstępne wyniki badań: *Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną (...)*, op. cit.

⁶⁵ Ibidem.

kohorta	częstotliwość	2011		2015		2019		2024	
		województwo śląskie	Polska	województwo śląskie	Polska	województwo śląskie	Polska	województwo śląskie	Polska
starsza kohorta	kiedykolwiek w życiu	15,0	15,8	15,3	12,6	4,9	5,3	5,6	6,1
	w czasie ostatnich 12 miesięcy	5,6	9,0	7,4	6,0	2,6	3,5	3,8	4,8
	w czasie ostatnich 30 dni	1,4	2,2	3,7	3,0	1,1	2,2	2,6	2,8

Źródło: Ł. Wiecek, J. Sierosławski, *Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną (...)*, op. cit., s. 121; J. Sierosławski, U. Sierosławska, wstępne wyniki badań: *Używanie alkoholu i narkotyków (...)*, op. cit.

6. Leczenie uzależnienia w województwie śląskim

Leczenie w Polsce w placówkach leczniczych jest bezpłatne. Terapia uzależnienia odbywa się w:

- placówkach ambulatoryjnych, tj. poradniach leczenia uzależnień i oddziałach dziennych,
- ośrodkach stacjonarnych dla osób uzależnionych od narkotyków,
- oddziałach odwykowych (najczęściej przy szpitalach psychiatrycznych – są to oddziały detoksykacyjne i terapeutyczne),
- ośrodkach leczenia substytucyjnego (leczenie polega na kontrolowanym, doustnym podawaniu leku o działaniu podobnym do opiatów, czystym chemicznie i biologicznie; w Polsce jest to głównie metadon).

W systemie leczenia osób uzależnionych od środków psychoaktywnych, proces terapii zmierza w kierunku indywidualizacji celów pacjenta, co przejawia się np. stosowaniem programów ograniczania picia alkoholu. Istotne są również programy redukcji/ograniczania szkód (zdrowotnych, społecznych ekonomicznych itp.)⁶⁶. Dla skuteczności procesu terapeutycznego osób uzależnionych ważne są programy postrehabilitacji, których celem jest utrwalanie efektów leczenia i wsparcie w procesie reintegracji społecznej (ich zakres obejmuje wsparcie terapeutyczne – grupy wsparcia, grupy zapobiegania nawrotom choroby, konsultacje; pomoc w uzyskaniu dodatkowych kwalifikacji zawodowych – kursy zawodowe, pomoc w uzyskaniu miejsca pracy, mieszkania readaptacyjne oraz hostele)⁶⁷.

W placówkach leczenia uzależnienia od alkoholu województwa śląskiego w 2023 roku leczono 23 858 pacjentów, z czego 4 750 osób to kobiety. Dla porównania, w placówkach leczenia uzależnienia od alkoholu w województwie śląskim w 2022 roku zarejestrowano 25 095 pacjentów, w 2021 roku zarejestrowano 18 822 pacjentów uzależnionych (w 2020 roku – 17 347, w 2019 roku – 19 481), z czego 3 406 to kobiety (w 2020 roku – 2 760, w 2019 roku – 4 603)⁶⁸.

Liczba pacjentów zarejestrowanych po raz pierwszy, we wszystkich placówkach leczenia uzależnień wynosiła 10 323 osoby (w 2022 roku – 9 843 osoby) co stanowiło 43,27% ogółu zarejestrowanych (w 2022 roku było to 39,22%). Odsetek kobiet zarejestrowanych pierwszy raz w 2023 roku wynosił 45,01% wszystkich zarejestrowanych kobiet (we 2022 roku było to 44,23%).

⁶⁶ A. Bakula, *Program redukcji szkód – dobre praktyki*, w *Świat problemów*, grudzień 2020, <http://www.swiatproblemow.pl/program-redukcji-szkod-dobre-praktyki/>.

⁶⁷ M. Kowalcze, *Terapia uzależnienia – krok po kroku*, Katowice, 2020.

⁶⁸ Wojewódzki Ośrodek Terapii Uzależnienia i Współuzależnienia w Gorzycach, *Raport o stanie lecznictwa odwykowego w województwie śląskim w 2019, 2020, 202, 2022 i 2023 roku*.

Podstawowy program leczenia ukończyło 4 915 osób (w 2022 – 5 313). Spośród zarejestrowanych pacjentów, 1 670 osób weszło do ponadpodstawowego programu leczenia – stanowiło 7% wszystkich zarejestrowanych (w 2022 roku były to 1 453 osoby, które, czyli 7,79% wszystkich zarejestrowanych), z czego program ten ukończyło 1 068 osób, co stanowiło 4,55% wszystkich zarejestrowanych (w 2022 roku było to 1 067 osób, czyli 4,25% wszystkich zarejestrowanych). W 2023 roku, skuteczność leczenia na terenie województwa śląskiego, mierzona stosunkiem liczby pacjentów rozpoczynających terapię do tych, którzy ukończyli program podstawowy wynosiła średnio 51,12%⁶⁹.

W województwie śląskim w omawianym czasie, do leczenia odwykowego na mocy postanowienia sądowego, skierowanych było 1 540 pacjentów (w 2022 roku – 2 635, w 2021 roku było to 1 077 osób, w 2020 roku – 2 426), z czego 757 osobom założono historię choroby (w 2022 roku – 1 164 w 2021 roku – 727, w 2020 roku – 1 061; różnica wynika z faktu, że nie wszyscy pacjenci, którym sądy ustaliły terminy przyjęcia, zgłosili się do placówek leczniczych lub też po doprowadzeniu przez funkcjonariuszy policji – przed przyjęciem – oddalili się). Wśród pacjentów przyjętych, zobowiązanych do leczenia, tylko 36,62% podjęło leczenie w podstawowym programie terapeutycznym (w 2022 roku – 38,03%), natomiast ukończyło go 28,37% skierowanych pacjentów (w 2022 roku – 61,88%). Porównując liczbę pacjentów, którzy ukończyli podstawowy program terapeutyczny z ilością pacjentów skierowanych do leczenia przez sądy, okazuje się, że jest to 10,39% skierowanych (w 2022 roku – 23,53%, w 2021 roku – 23,83%, w 2020 roku – 9,60%)⁷⁰.

Od roku 2020, w województwie śląskim funkcjonuje łącznie 80 placówek leczenia uzależnień, w tym: 47 poradni i przychodni, 18 oddziałów dziennych, 8 oddziałów całodobowych, 6 oddziałów leczenia alkoholowych zespołów abstynencyjnych oraz 1 hostel. Dane dotyczące liczby placówek świadczących pomoc osobom uzależnionym oraz zakres zadań realizowanych w tych placówkach prezentuje poniższa tabela⁷¹.

Liczba placówek leczenia uzależnień w województwie śląskim w latach 2018-2023

Typ placówki	Liczba placówek w latach					
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Poradnia /Przychodnia terapii uzależnienia od alkoholu i współuzależnienia	55	48	47	47	47	47
Dzienny oddział terapii uzależnienia od alkoholu (DOTUA)	18	18	18	18	18	18
Całodobowy oddział terapii uzależnienia od alkoholu COTUA)	8	8	8	8	8	8
Oddział leczenia alkoholowych zespołów abstynencyjnych (OLAZA)	6	6	6	6	6	6
Hostele dla uzależnionych od alkoholu	0	1	1	1	1	1
Suma	87	81	80	80	80	80

⁶⁹ Ibidem.

⁷⁰ Ibidem.

⁷¹ Wojewódzki Ośrodek Terapii Uzależnienia i Współuzależnienia w Gorzycach, *Raporty o stanie lecznictwa odwykowego w województwie śląskim w 2016, 2017 roku*, Wojewódzki Ośrodek Terapii Uzależnienia i Współuzależnienia w Gorzycach, *Raport o stanie lecznictwa odwykowego w województwie śląskim w 2022 roku*, Gorzyce, 2023, s. 10.

Raport z wykonania w 2024 roku
Programu przeciwdziałania uzależnieniom w województwie śląskim na lata 2022-2030

Źródło: Opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na podstawie: Wojewódzki Ośrodek Terapii Uzależnienia i Współuzależnienia w Gorzycach, *Raporty o stanie leczenia odwykowego w województwie śląskim w latach w 2018, 2019, 2020, 2021, 2022 i 2023 roku*.

W 2023 roku w województwie śląskim, średni czas oczekiwania na przyjęcie pacjenta do programu w stacjonarnych placówkach leczenia uzależnień wynosił średnio: 2 tygodnie w przypadku pacjentów dobrowolnie zgłaszających się do leczenia (w 2022 roku było to 2,25 tygodnia; w 2021 roku było to średnio 0,5 tygodnia) i 11 tygodni w przypadku pacjentów zobowiązanych do leczenia (w 2022 roku – 12,29, w 2021 roku – 15 tygodni)⁷².

W poradniach specjalistycznych związanych z profilaktyką, leczeniem i rehabilitacją uzależnień z powodu zaburzeń spowodowanych używaniem środków psychoaktywnych w województwie śląskim w 2023 roku leczyły się 7 332 osoby (w 2022 roku – 6 545 osób; w 2021 roku – 5 559), tym 1004 osoby były pacjentami pierwszorazowymi (w 2022 – 1 387; w 2021 roku – 1 240). W przypadku 4 919 pacjentów, tj. 67,09% leczonych, głównym powodem leczenia były zaburzenia zachowania spowodowane naprzemiennym przyjmowaniem kilku substancji psychoaktywnych lub innych substancji psychoaktywnych (w 2022 roku, odpowiednio 4 218 osób, tj. ponad 64% leczonych). Mężczyźni stanowili 2/3 ogółu leczonych. Podobnie jak w latach poprzednich, w województwie śląskim dominującą grupę wśród pacjentów stanowiły osoby w wieku 30-64 lat, a następnie osoby w wieku 19-29 lat⁷³.

Najbardziej powszechnym typem leczenia uzależnień w Polsce jest terapia stacjonarna oparta na całkowitej abstynencji, prowadzona najczęściej metodą społeczności terapeutycznej. W województwie śląskim od 2020 do 2023 roku funkcjonowało 7 ośrodków rehabilitacyjnych dla osób uzależnionych od środków psychoaktywnych (wcześniej 8). Dane na temat stacjonarnej opieki psychiatrycznej – ośrodków rehabilitacyjnych dla uzależnionych od substancji psychoaktywnych w województwie śląskim w latach 2018-2023 roku przedstawia poniższa tabela⁷⁴.

Stacjonarna opieka psychiatryczna – ośrodki rehabilitacyjne dla osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych w województwie śląskim w latach 2018-2023

Wyszczególnienie	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Liczba zakładów	8	8	7	8	7	7
w tym niepublicznych	8	8	7	8	7	7
Liczba łóżek	246	248	237	243	229	225
na 10 000 ludności	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Chorzy leczeni	769	776	632	645	720	697
na 10 000 ludności	1,7	1,7	1,4	1,4	1,7	1,6
Średnie wykorzystanie łóżek w dniach	318,8	304,0	296,4	302,3	327,6	330,1

⁷² Wojewódzki Ośrodek Terapii Uzależnienia i Współuzależnienia w Gorzycach, *Raport o stanie leczenia odwykowego w województwie śląskim w 2021 roku*, Gorzyce, 2022, s. 17-20, s. 11; *Raport o stanie leczenia odwykowego w województwie śląskim w 2022 roku*, Gorzyce, 2023, s. 12-13.

⁷³ Śląski Urząd Wojewódzki w Katowicach, *Leczeni z powodu zaburzeń psychicznych, uzależnień od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych – ambulatoryjna opieka zdrowotna 2023*, www.katowice.uw.gov.pl.

⁷⁴ Śląski Urząd Wojewódzki w Katowicach, *Zasoby ochrony zdrowia w województwie śląskim w liczbach*, Katowice 2019-2023, www.katowice.uw.gov.pl.

Wyszczególnienie	2018	2019	2020	2021	2022	2023
w %	87,4	83,3	81,2	82,8	89,8	90,4
Średnia długość pobytu w dniach	102,0	97,2	111,2	112,0	104,4	106,6
Liczba leczonych na 1 łóżko	3,1	3,1	2,7	2,7	3,1	3,1

Źródło: Śląski Urząd Wojewódzki w Katowicach, *Zasoby ochrony zdrowia w województwie śląskim w liczbach*, Katowice 2023, s. 83, www.katowice.uw.gov.pl.

Oferta pomocy dla osób uzależnionych to także mieszkania readaptacyjne. W województwie śląskim ten rodzaj pomocy oferuje Stowarzyszenie Promocji Zdrowia i Trzeźwego Stylu Życia „Szansa” w Pławniowicach. W latach 2018-2023 funkcjonowało ich 6. Mieszkańcy musieli spełnić określone kryteria, tj. pozytywne ukończenie terapii, utrzymywanie abstynencji, przestrzeganie kontraktu, podjęcie pracy i opłacanie mediów⁷⁵.

Do strategicznych metod redukcji szkód wśród osób problemowo używających narkotyków należy leczenie substytucyjne, ukierunkowane na zapobieganie zgomom spowodowanym przedawkowaniem i rozprzestrzenianiem się chorób zakaźnych. Leczenie substytucyjne polega na zastąpieniu substancji nadużywanej lekiem, który ma podobny efekt farmakologiczny i przez to eliminuje objawy abstynencyjne oraz głód, ale nie posiada właściwości euforyzujących, co zapewnia stabilność pacjenta przy podawaniu go raz dziennie lub nawet rzadziej⁷⁶. Terapia substytucyjna w połączeniu z oddziaływaniami psychospołecznymi ma na celu poprawę stanu zdrowia i funkcjonowania społecznego osób uzależnionych od opioidów⁷⁷. Polski model substytucji lekowej opiera się na metadonie, będącym agonistą receptorów opioidowych (tj. działa podobnie jak substancje opioidowe). Leczenie substytucyjne prowadzone jest głównie w dużych miastach dla około 10 tys. pacjentów⁷⁸. Na terenie województwa śląskiego działają dwa programy leczenia substytucyjnego realizowane w formie ambulatoryjnej, w tym w Poradni Terapii Uzależnień i Współuzależnienia od Substancji Psychoaktywnych Szpitala Specjalistycznego w Chorzowie oraz w NZOZ Poradnia ds. Uzależnień w Częstochowie. Na terenie kraju działa 25 programów leczenia substytucyjnego (24 realizowane są w trybie ambulatoryjnym i 1 realizowany w trybie stacjonarnym)⁷⁹.

Biorąc pod uwagę ostatnie oszacowania liczby problemowych użytkowników opioidów w Polsce, przyjmuje się, że liczba ta mieści się w szerokim przedziale 11 420 – 17 869. Środkowy punkt przedziału przypada na wartość 14 644 osób, co oznacza, że podtrzymującą terapią substytucyjną objętych było w 2021 roku między 19 a 30% osób uzależnionych od opioidów, najczęściej od heroiny. W terapii substytucyjnej ok. 96% pacjentów leczonych w naszym kraju, przyjmuje metadon, natomiast buprenorfinę oraz morfinę o kontrolowanym uwalnianiu przyjmuje zaledwie około 4% leczonych osób⁸⁰.

⁷⁵ <http://www.nzozszansa.pl/>

⁷⁶ A. Bisaga, M. Wojnar *Farmakologiczne leczenie uzależnień*, W: *Uzależnienie od narkotyków. Poradnik dla terapeutów*, praca zbiorowa pod red. P. Jabłoński. B. Bukowska, J. Czabała, Warszawa, 2012, s. 148.

⁷⁷ B. Bukowska, *Leczenie substytucyjne – stare problemy i nowe wyzwania*, W: *Świat problemów*, Warszawa, 2018, s. 3.

⁷⁸ Puls Medycyny, <https://pulsmedycyny.pl/uzaleznienie-od-opioidow-leczenie-substytucyjne-na-recepte-poprawi-dostepnosc-terapii-1172280>.

⁷⁹ <https://kcpu.gov.pl/szkody-zdrowotne-i-uzaleznienia/leczenie-farmakologiczne/lista-programow-substytucyjnych/>.

7. Szkody związane z używaniem alkoholu i narkotyków

Światowa Organizacja Zdrowia podaje, że szkodliwe spożywanie alkoholu na świecie powoduje śmierć ok. 3 milionów ludzi rocznie⁸¹. Alkohol działa szkodliwie na niemal wszystkie tkanki i narządy. U osób spożywających alkohol stopień uszkodzenia poszczególnych organów zależy od wielu czynników, takich jak ilość czy rodzaj spożywanego alkoholu. Alkohol odgrywa też znaczącą rolę ponad w 200 różnych rodzajach chorób, zwłaszcza takich jak: nadciśnienie tętnicze, choroby wątroby, niektóre typy nowotworów, zaburzenia psychiczne (w szczególności o charakterze depresyjnym i lękowym). Oprócz uzależnienia, używanie, nadużywanie bądź szkodliwe spożywanie alkoholu jest przyczyną uszkodzeń ciała i śmierci w wyniku wypadków, przemocy, zatruc, przypadkowych kontaktów seksualnych⁸².

Alkohol jest legalnie dostępnym teratogenem⁸³, czyli substancją szkodliwą dla procesu rozwoju dziecka w życiu płodowym, który na każdym etapie ciąży może się przyczynić do różnorodnych zaburzeń rozwojowych płodu/dziecka. Zakres szkód może obejmować nieprawidłowości w budowie i funkcjonowaniu narządów, aż po deficyty w funkcjonowaniu poznawczym, społecznym i emocjonalnym, ponieważ łożysko nie chroni płodu przed cząsteczkami alkoholu, które przekraczają tę barierę i przedostają się bezpośrednio do organizmu płodu/dziecka. Już po godzinie do dwóch, stężenie alkoholu (głównie aldehydu octowego) we krwi płodu jest zbliżone do wartości stężenia alkoholu we krwi matki. W każdym z trymestrów na skutek spożywania alkoholu powstają odmienne zaburzenia, zależne od etapu ciąży i rozwoju konkretnych narządów⁸⁴.

Corocznie na świat przychodzi ponad 100 tysięcy dzieci z Płodowym Zespołem Alkoholowym (FAS)⁸⁵. Poalkoholowe Spektrum Zaburzeń Rozwojowych (FASD) należy do najczęstszych przyczyn upośledzenia umysłowego w zachodniej cywilizacji, któremu można całkowicie zapobiec – wystarczy nie pić alkoholu w ciąży, nieznane jest bowiem stężenie alkoholu, które decyduje o wystąpieniu zaburzeń rozwoju płodu. Jest ponadto, najbardziej rozpowszechnionym, niegenetycznym schorzeniem neurorozwojowym, dotyczącym ok. 1% wszystkich żywych urodzeń i występuje znacznie częściej niż np.: choroby spektrum autystycznego lub zespołu Downa. Około 70% dzieci z FAS nigdy nie osiąga zdolności do samodzielnego życia⁸⁶. W Polsce FASD występuje nie rzadziej niż u 20 na 1000 dzieci w wieku 7-

⁸⁰ B. Bukowska, *30 lat leczenia substytucyjnego w Polsce*. Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom, <https://www.narkomania.org.pl/czytelnia/30-lat-leczenia-substytucyjnego-w-polsce/>.

⁸¹ *Global status report on alcohol and health* opublikowany został w 2018 roku przez Światową Organizację Zdrowia (World Health Organization WHO). Raport oraz inne dane w przedmiotowym obszarze można znaleźć <https://www.who.int/>.

⁸² Źródło: Światowa Organizacja Zdrowia, <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/alcohol>.

⁸³ *Teratogeny to czynniki środowiskowe, które mogą nieodwracalnie zmienić stan płodu, prowadząc do wystąpienia wad rozwojowych i nieprawidłowości w pracy narządów. Teratogeny dzieli się na chemiczne, biologiczne i fizyczne*. Definicja pochodzi z artykułu pn.: *Alkohol – kobiety – FASD* autorstwa M. Borkowskiej z KCPU, który ukazał się w *Serwisie Informacyjnym UZALEŻNIENIA*, nr 2/2023 (102), a dostępny jest pod adresem: https://siu.praesterno.pl/artukul/795#epidemiologia_fasd.

⁸⁴ Ibidem.

⁸⁵ Projekt *ALICJA Rozpowszechnienie FASD w Polsce*; Projekt realizowany w latach 2013-2015 przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, we współpracy ze Światową Organizacją Zdrowia (WHO), zaakceptowany przez Komisję Bioetyczną Instytutu Psychiatrii i Neurologii (IPiN)

w Warszawie; *Zapobieganie Spektrum Płodowych Zaburzeń Alkoholowych (FASD); Wczesne rozpoznanie ryzyka i krótka interwencja lekarska*. PARPA, Instytut Matki i Dziecka, Warszawa 2018, https://www.ciazabezalkoholu.pl/images/file/RozpowszechnianieFASD/FASD_w_Polsce.pdf.

⁸⁶ Ibidem.

9 lat, a 4/5 z nich wychowuje się w różnych formach pieczy zastępczej: w rodzinach adopcyjnych i zastępczych, w placówkach opiekuńczo-wychowawczych⁸⁷.

W województwie śląskim działają podmioty wspierające osoby dorosłe i dzieci z wrodzonymi zaburzeniami rozwojowymi spowodowanymi alkoholem i innymi substancjami toksycznymi (m. in. z zespołem FASD). Można tu wymienić m. in.: Diagnostyczno – Terapeutyczny Ośrodek Fastryga z siedzibą w Świerklanach (działający przy Fundacji Fastryga) oraz Centrum Psychologiczne ITEM Teresa Jadczak-Szumilo z siedzibą w Żywcu⁸⁸.

Od wdrożenia badań w 1985 roku do 31 grudnia 2023 roku, przy uwzględnieniu korekt i uaktualnień danych, w tym eliminacji podwójnie zarejestrowanych przypadków, stwierdzono zakażenie HIV u 32 935 obywateli Polski i u osób innego obywatelstwa przebywających na terenie Polski (w 2022 było to 30 092)⁸⁹. Wśród ogółu zarejestrowanych zakażonych było co najmniej 6 499 zakażonych w związku z używaniem narkotyków, 2 504 zakażonych poprzez kontakt heteroseksualny oraz 5 209 poprzez kontakt seksualny pomiędzy mężczyznami. Ogółem odnotowano 4 194 zachorowania na AIDS, 1 496 chorych zmarło⁹⁰.

Liczba przypadków HIV, AIDS i zgonów zarejestrowanych w latach 2018-2023 roku według prawdopodobnej drogi transmisji

Droga transmisji	2018			2019			2020			2021			2022			2023		
	HIV	AIDS	Zgony	HIV	AIDS	Zgony	HIV	AIDS	Zgony	HIV	AIDS	Zgony	HIV	AIDS	Zgony	HIV	AIDS	Zgony
Kontakty homoseksualne (mężczyźni)	310	24	3	359	19	2	179	13	2	188	9	-	248	21	1	322	34	3
Stosowanie narkotyków w iniekcjach	25	11	4	19	8	1	14	8	1	11	3	1	30	6	-	36	11	1
Kontakty heteroseksualne	69	15	4	95	23	5	51	7	1	74	11	1	208	24	4	214	25	1

⁸⁷ Ibidem.

⁸⁸ Cięża bez alkoholu, <https://www.ciazabezalkoholu.pl/diagnoza-i-terapia>.

⁸⁹ Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny, *Zakażenia HIV i zachorowania na AIDS w Polsce*, Informacja z 31 grudnia 2023 r., https://www.wold.pzh.gov.pl/oldpage/epimeld/hiv_aids/index.htm

⁹⁰ Ibidem.

Raport z wykonania w 2024 roku
Programu przeciwdziałania uzależnieniom w województwie śląskim na lata 2022-2030

Droga transmisji	2018			2019			2020			2021			2022			2023		
	HIV	AIDS	Zgony	HIV	AIDS	Zgony	HIV	AIDS	Zgony	HIV	AIDS	Zgony	HIV	AIDS	Zgony	HIV	AIDS	Zgony
Zakażenia wertykalne (matka-dziecko)	2	1	1	5	-	-	1	-	-	1	-	-	16	2	-	25	2	-
Zakażenia jatrogenne	2	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1	-	6	1	-
Inna / brak danych	867	56	17	1 135	50	10	595	19	6	899	30	7	1 879	81	17	2 276	111	17
Razem	1 275	108	29	1 615	100	18	840	47	10	1 173	53	9	2 384	135	22	2 879	184	22

Źródło: Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny, *Zakażenia HIV i zachorowania na AIDS w Polsce w latach 2018 -2023 roku*, www.pzh.gov.pl.

W okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2023 roku w województwie śląskim zgłoszono 193 wykryte zakażenia wirusem HIV (w 2022 roku – 68), 17 zachorowań na AIDS (w 2022 roku – 2) i 3 zgony osób chorych na AIDS, podczas, gdy w 2022 roku zgłoszono 1 taki przypadek, a w roku 2021 nie zgłoszono zakażeń, zachorowań ani zgonów⁹¹. W ciągu 2020 roku w województwie śląskim zgłoszono 46 nowo wykrytych zakażeń wirusem HIV (w 2019 – 233; w 2018 – 208; w 2017 – 182; w 2016 – 143; w 2015 – 241), 6 zachorowań na AIDS (w 2019 – 15; w 2018 roku – 28; w 2017 – 20; w 2016 – 12; 2015 – 25) oraz 2 zgony chorych na AIDS (w 2019 – 5; w 2018 – 6, w 2017 roku – 5; w 2016 – 5; w 2015 – 4). Podkreślić należy, że dane w poszczególnych latach mogą się różnić, co jest związane z systemem sprawozdawania przypadków zakażeń⁹². Średnią roczną liczbę nowo wykrywanych zakażeń HIV w latach 2017-2021 oraz średnią roczną zapadalność na AIDS w latach 2017-2021, według województw przedstawiają mapy poniżej⁹³.

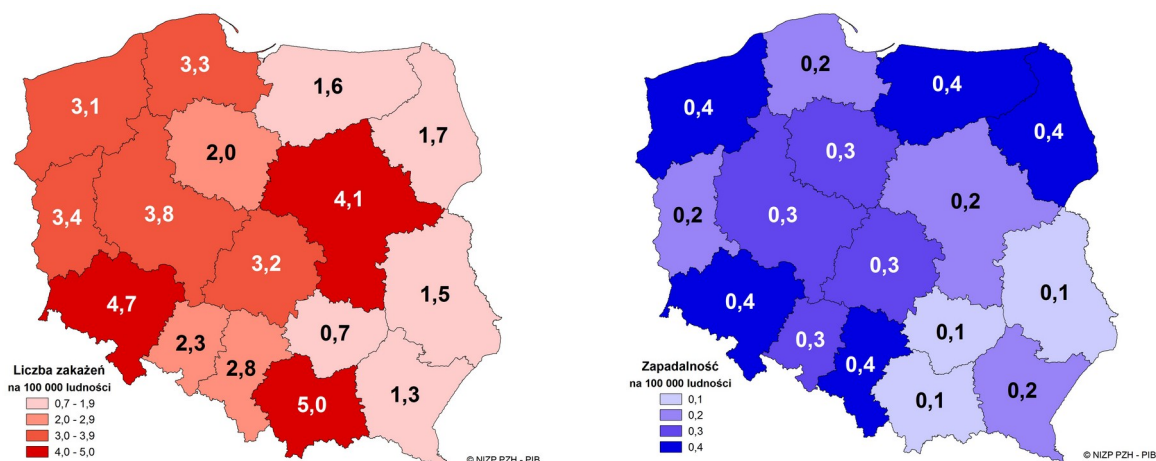
Średnia roczna liczba nowo wykrywanych zakażeń HIV według województw w latach 2017-2021

Średnia roczna zapadalność na AIDS według województw w latach 2017-2021

⁹¹ Ibidem.

⁹² Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny, *Zakażenia HIV i zachorowania na AIDS w Polsce*, www.pzh.gov.pl.

⁹³ Ibidem.

Źródło: Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny, *Zakażenia HIV i zachorowania na AIDS w Polsce*. Dane wg stanu w dniu 22.09.2022 r. www.pzh.gov.pl.

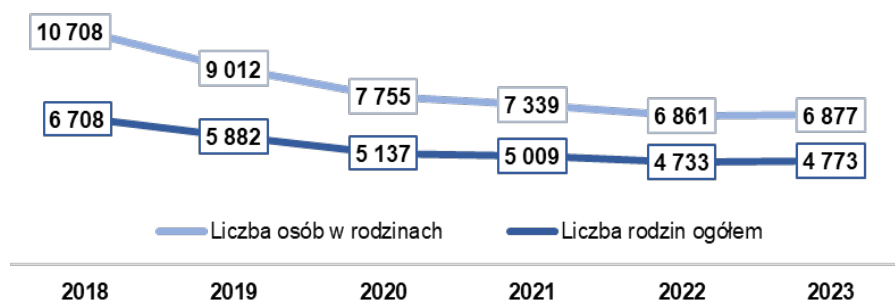
8. Sytuacja życiowa osób i rodzin z problemem alkoholowym i narkotykowym w województwie śląskim

W rodzinie z problemem alkoholowym lub narkomanii, co najmniej jeden z członków pije w sposób nadmierny, szkodliwy lub niekontrolowany bądź stosuje inne środki psychoaktywne. Związane z tą sytuacją nieprawidłowości wywierają negatywny wpływ na pozostałych członków rodziny, zarówno dorosłych jak i dzieci, powodując problemy zdrowotne, psychologiczne, społeczne i materialne. Do najistotniejszych problemów będących skutkiem uzależnienia należą szkody społeczne i rozwojowe, jakie zachodzą u dzieci z rodzin z problemem alkoholowym oraz problemy związane z readaptacją społeczną osób uzależnionych od innych substancji psychoaktywnych. W związku z uzależnieniem rodzica bądź rodziców/opiekunów, czy innych bliskich, którzy nie wypełniają swoich ról opiekuńczo-wychowawczych, dzieci żyją w ciągłym stresie, napięciu i doświadczają wielu trudnych sytuacji powodujących cierpienie oraz poczucie braku bezpieczeństwa emocjonalnego i fizycznego. W konsekwencji powoduje to liczne zaburzenia emocjonalne i psychiczne takich dzieci, co stawia zadania przed jednostkami systemu oświaty, pomocy społecznej i pieczy zastępczej.

Statystyki dotyczące świadczeń pomocy społecznej udzielanych osobom i rodzinom z powodu alkoholizmu i narkomanii prowadzone są przez ministerstwo właściwe do spraw pomocy społecznej. W latach 2018-2022 w województwie śląskim, podobnie jak w całej Polsce, następował systematyczny spadek liczby rodzin i osób w rodzinach objętych z tego powodu pomocą społeczną. W 2023 roku w województwie śląskim odnotowano niewielki wzrost liczby takich rodzin przy jednoczesnym podobnym wzroście liczby osób w rodzinach z problemem alkoholowym i niewielki spadek liczby osób w rodzinach z problemem narkotykowym⁹⁴. Poniższe wykresy obrazują tę sytuację.

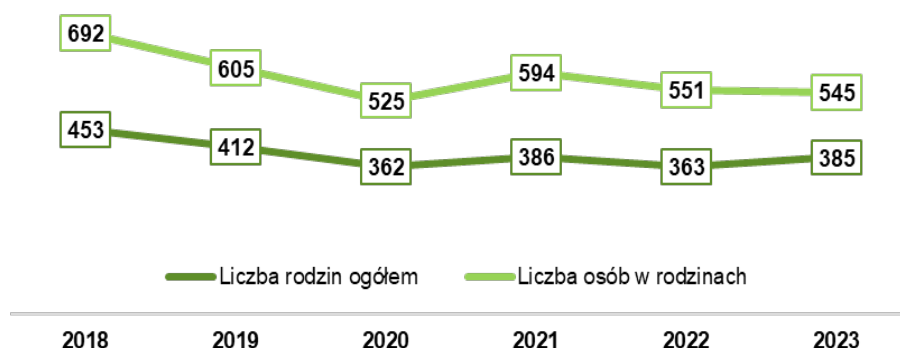
Liczba rodzin i osób w rodzinach, którym przyznano świadczenia pomocy społecznej udzielone z powodu alkoholizmu w województwie śląskim w latach 2018-2023

⁹⁴ Sprawozdania MPiPS-03, MRPiPS-03, MRiPS-03 za lata 2015-2023, www.mpips.gov.pl.

Źródło: Opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na podstawie Sprawozdań MPiPS-03, MRPiPS-03 oraz MRiPS-03 za lata 2018-2023.

Liczba rodzin i osób w rodzinach, którym przyznano świadczenia pomocy społecznej udzielone z powodu narkomanii w województwie śląskim w latach 2018-2023

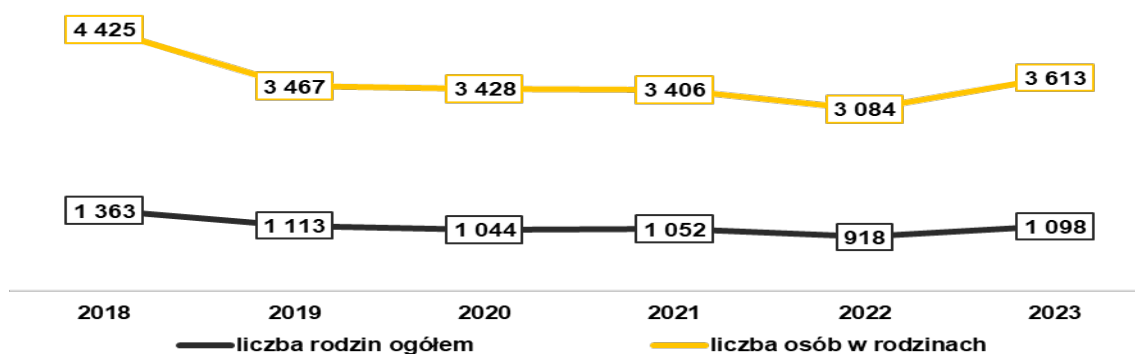
Źródło: Ibidem.

9. Przemoc w rodzinie z problemem alkoholowym

Problem alkoholowy często współwystępuje ze zjawiskiem przemocy w rodzinie. Jednak różne źródła statystyczne i badawcze nie pozwalają na jednoznaczne określenie skali wielkości problemu. W latach 2018-2022 w województwie śląskim następował systematyczny spadek liczby beneficjentów pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie.

W 2023 roku liczba rodzin objętych świadczeniami pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie wzrosła o blisko 20% w stosunku do roku 2022 i wynosiła 1 098 (w 2022 roku – 918, w 2021 roku – 1 052), podobnie, o 17% w stosunku do 2022 roku wzrosła liczba osób w tych rodzinach wyniosła 3 613 (w 2022 roku – 3 084, w 2021 roku – 3 406). Sytuacja ta, najpewniej odzwierciedla wdrażanie znowelizowanych procedur prawnych dotyczących ochrony przed przemocą domową osób małoletnich.

Rodziny i osoby objęte świadczeniami pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie w województwie śląskim w latach 2018-2023

Źródło: Ibidem.

Komenda Wojewódzka Policji podaje, że około połowa osób, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc domową, to osoby będące pod wpływem alkoholu⁹⁵.

Osoby w województwie śląskim, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc domową w latach 2018-2023

Wyszczególnienie		Lata					
		2018	2019	2020	2021	2022	2023
1	Liczba osób wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie	6 559	6 430	6 190	5 964	5 913	5 919
2	Liczba osób wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie, będąc pod wpływem alkoholu	3 594	3 440	3 183	2 894	2 866	2 587
3	Odsetek osób wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie, będąc pod wpływem alkoholu	54,8%	53,5%	51,4%	48,5%	48,5%	43,7%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Wojewódzkiej Policji w Katowicach.

Wskaźnikiem pozwalającym na ocenę skali zjawiska przemocy w rodzinie jest liczba procedur *Niebieska Karta* wszczętych na terenie województwa śląskiego przez uprawnione podmioty. Do dnia 27 września 2023 roku byli nimi: przedstawiciele jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty oraz ochrony zdrowia (§ 2 ust. 1 *Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 roku w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”*)⁹⁶. Od dnia 28 września 2023 roku katalog ten znacząco rozszerzono (*Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 września 2023 roku w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”*)⁹⁷ i tak, formularze wszczynające procedurę („Niebieska Karta-A”) mogą wypełniać: pracownicy socjalni jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, funkcjonariusze Policji, żołnierze Żandarmerii Wojskowej, pracownicy socjalni specjalistycznych ośrodków wsparcia dla osób doznających przemocy domowej, asystenci rodziny, nauczyciele wychowawcy będący wychowawcami klas lub nauczyciele znający sytuację domową małoletnich, osoby wykonujące zawód medyczny (w tym lekarz, pielęgniarka, położna lub ratownik medyczny), a także przedstawiciele gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych. Ponadto, w przedmiotowym zakresie uprawnieni zostali pedagodzy, psycholodzy i terapeuci będący przedstawicielami jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji

⁹⁵ Komenda Wojewódzka Policji w Katowicach.

⁹⁶ Dz.U. z 2011 roku, Nr 209.

⁹⁷ Dz. U. z 2023 roku, poz. 1870.

rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty, ochrony zdrowia oraz organizacji pozarządowych.

Mając na uwadze powyższe, w okresie od 1 stycznia do 27 września 2023 roku wszczęto 5 982 postępowania na podstawie sporządzonych formularzy „Niebieska Karta-A”. Udział przedstawicieli poszczególnych podmiotów w działaniach wszczynających tę procedurę w naszym województwie kształtował się podobnie jak poprzednich latach. Wśród przedstawicieli służb uprawnionych do wdrożenia procedury zdecydowanie dominowała Policja (4 067 wszczętych procedur), a następnie jednostki organizacyjne pomocy społecznej (1 338 wszczętych procedur). Znacząco niższy był udział w omawianej procedurze mieli przedstawiciele oświaty (428 wszczętych procedur), natomiast najmniej postępowań wszczęli przedstawiciele gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych (49 postępowań) oraz pracownicy ochrony zdrowia (100 postępowań)⁹⁸. Liczba sporządzonych formularzy „Niebieska Karta-A” przez przedstawicieli poszczególnych służb w województwie śląskim w okresie od 1 stycznia do 27 września 2023 roku prezentuje się następująco:

**Podmioty wszczynające w województwie śląskim procedurę „Niebieskie Karty”
w okresie do 28 września do 31 grudnia 2023 roku**

Przedstawiciele podmiotów wszczynających procedurę, w tym:	Liczba wszczętych procedur
Policji	1 389
Pracowników socjalnych jednostek organizacyjnych pomocy społecznej	398
Oświaty	241
Pedagogów, psychologów lub terapeutów jednostek organizacyjnych pomocy społecznej	46
Ochrony zdrowia	32
Asystentów rodziny	20
Gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych	14
Pracowników socjalnych specjalistycznych ośrodków wsparcia dla osób doznających przemocy domowej	4
Żandarmerii Wojskowej	0
Pedagogów, psychologów lub terapeutów, będących przedstawicielami organizacji pozarządowych	0
Łącznie:	2 144

Źródło: Śląski Urząd Wojewódzki, *Raporty z realizacji w województwie śląskim zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2023 roku*, Śląski Urząd Wojewódzki.

Łączna liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty” w naszym województwie w 2023 roku wynosiła 11 234 i była wyższa o 5,6% (tj. o 593 rodziny) od liczby rodzin z 2022 roku, gdy było ich 10 641⁹⁹. Liczba osób doświadczających przemocy domowej w 2023 roku w województwie śląskim wynosiła 21 318. Najczęściej przemocy doznawały dzieci – 10 576 osób (49,6% ogółu osób doświadczających przemocy domowej – w statystyce uwzględniono dzieci bezpośrednio dotknięte przemocą oraz te, na które przemoc nie była bezpośrednio skierowana, lecz wychowywały się w rodzinach, w których stosowana była przemoc wobec innych osób). Drugą pod względem liczebności grupę osób doświadczających przemocy stanowiły kobiety - 9 144 osoby (42,9% ogółu osób dotkniętych przemocą), natomiast najmniej liczna grupę osób doświadczających przemocy byli mężczyźni – w liczbie 1 598 (stanowili 7,5% ogółu osób doświadczających przemocy domowej)¹⁰⁰.

⁹⁸ Śląski Urząd Wojewódzki, *Raporty z realizacji w województwie śląskim zadań z zakresu przeciwdziałania Przemocy domowej w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2018 do 2023 roku*, Śląski Urząd Wojewódzki.

⁹⁹ Ibidem.

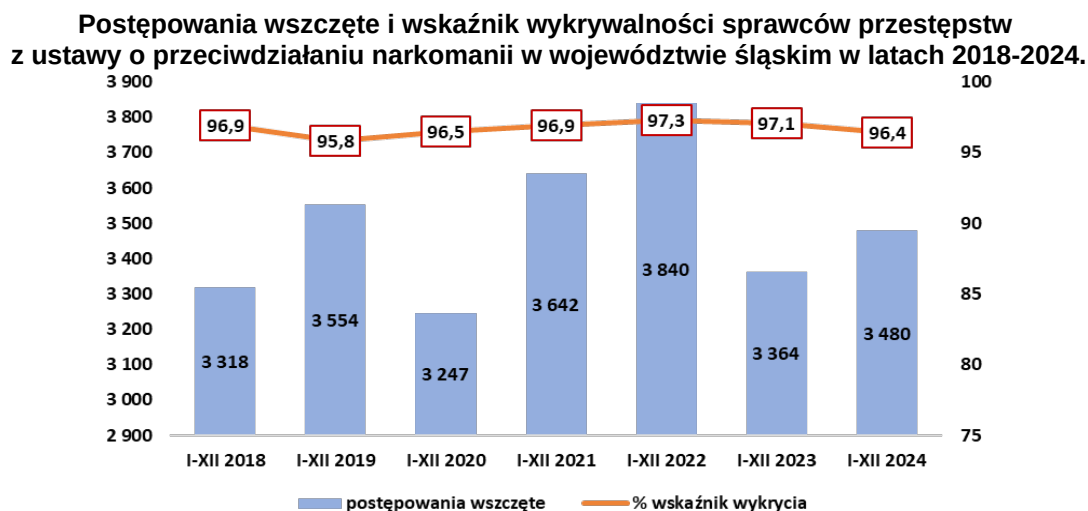
¹⁰⁰ Ibidem.

10. Przestępczość związana z alkoholem i narkotykami

Spożywanie alkoholu, zwłaszcza ryzykowne bądź szkodliwe oraz stosowanie innych środków psychoaktywnych, jest częstą przyczyną naruszenia prawa. Pod ich wpływem maleją możliwości obiektywnej oceny własnego zachowania oraz jego konsekwencji. Z danych statystycznych Policji wynika, że istnieje silna korelacja między spożywaniem alkoholu a popełnianymi przestępstwami (udział nietrzeźwych podejrzanych wśród osób przebadanych na stan trzeźwości)¹⁰¹.

W 2024 roku śląscy policjanci zatrzymali 11 533 nietrzeźwych kierujących, w 2023 roku było to 11 543, w 2022 roku było to 11 977, w 2021 roku było to 11 103, a w 2020 – 8 665¹⁰².

Dane statystyczne Komendy Wojewódzkiej Policji w Katowicach wskazują na stabilizację liczby wykrytych przestępstw z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii w ostatnich latach, tj. 2018-2024. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw, określający stosunek procentowy liczby przestępstw wykrytych (łącznie z wykrytymi po podjęciu z umorzenia) do ogólnej liczby przestępstw stwierdzonych powiększonej o liczbę przestępstw wykrytych po podjęciu postępowań umorzonych w latach ubiegłych, w ostatnim okresie również pozostaje na podobnym poziomie¹⁰³.

Źródło: Komenda Wojewódzka Policji w Katowicach, *Informacja o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego styczeń - grudzień 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023 i 2024 r. województwo śląskie*

W 2023 roku odnotowano 1 119 nieletnich sprawców przestępstw w województwie śląskim (w 2022 roku było to 997 osób), z czego 173 osoby to nieletni podejrzani oraz zatrzymani na gorącym uczynku popełnienia przestępstwa z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii (11,44% ogółu nieletnich sprawców)¹⁰⁴.

¹⁰¹ <https://slaska.policja.gov.pl/kat/informacje/wiadomosci/351090,Podsumowanie-roku-na-drogach.html>

¹⁰² Ibidem.

¹⁰³ Komenda Wojewódzka Policji w Katowicach, *Informacja o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego styczeń - grudzień 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023 i 2024 r. województwo śląskie*.

¹⁰⁴ Ibidem.

Artykuł II. ZADANIA ZREALIZOWANE PRZEZ SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO Z ZAKRESU PRZECIWDZIAŁANIA UZALEŻNIENIOM W 2024 ROKU

Zadania wykonane w 2024 roku stanowiły realizację celu głównego *Programu przeciwdziałania uzależnieniom w województwie śląskim na lata 2022-2030* tj. *Integracja oraz wzmocnienie oddziaływań na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom w województwie śląskim*, zgodnie z następującymi celami operacyjnymi:

- 1) Edukacja publiczna i wzmacnianie zintegrowanych oddziaływań w zakresie profilaktyki uzależnień.
- 2) Wzmocnienie systemu rozwiązywania problemów alkoholowych.
- 3) Przeciwdziałanie narkomanii

Realizując zadania współpracowano z podmiotami działającymi w obszarze ochrony zdrowia, polityki społecznej, wymiaru sprawiedliwości, oświaty, administracji samorządowej, organami ścigania oraz z organizacjami pozarządowymi.

Beneficjentami realizowanych przedsięwzięć w ramach *Programu* byli mieszkańcy województwa śląskiego, w szczególności:

- dzieci i młodzież, w tym z grup podwyższonego ryzyka oraz ich rodzice/opiekunowie,
- osoby dorosłe, w tym z grup ryzyka,
- rodziny z problemem uzależnień,
- osoby uzależnione od narkotyków/alkoholu i współuzależnione,
- instytucje i organizacje pozarządowe działające w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom od alkoholu i narkotyków,
- przedstawiciele służb pracujących na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom.

W 2024 roku dokonano analizy sprawozdań z realizacji zadań dofinansowanych z budżetu Województwa Śląskiego w latach poprzednich w obszarze profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień oraz prowadzono kompleksowe kontrole merytoryczno-finansowe.

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego w 2024 roku na realizację zadań z zakresu zwalczania narkomanii i alkoholizmu i opisanych poniżej wydatkował środki finansowe w łącznej kwocie 5 361 536,94 zł.

1. Edukacja publiczna i wzmacnianie zintegrowanych oddziaływań w zakresie profilaktyki uzależnień

Doskonalenie zawodowe. W 2024 roku szkolenia z obszaru przeciwdziałania uzależnieniom, w tym alkoholizmowi, narkomanii i uzależnieniom behawioralnym zostały zlecone organizacjom pozarządowym i podmiotom, o których mowa w art. 3 ust. 2 i 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie w ramach dwóch edycji *Konkursu ofert na realizację przedsięwzięć w zakresie profilaktyki uzależnień w 2024 roku*, przeprowadzonego przez Zarząd Województwa Śląskiego. W ramach wdrażania 12 projektów konkursowych na podstawie umów dotacyjnych, dofinansowane podmioty zrealizowały konferencje i szkolenia, w tym:

- 1) Pięć konferencji poruszających zagadnienia w zakresie problemów alkoholowych, narkotyków i narkomanii oraz uzależnień behawioralnych, w tym:
 - zorganizowane przez Stowarzyszenie Centrum Zdrowia Pacjentów i Leczenia Uzależnień „Familia Dębowa 5” regionalne konferencje o następującej tematyce: *Współwystępujące wyzwania w leczeniu uzależnień* (dla 56 uczestników) i *Współwystępujące wyzwania*

w leczeniu uzależnień" – druga edycja (dla 70 uczestników) oraz Dzieci a narkotyki – dokąd zmierzamy (dla 67 uczestników);

- zorganizowana przez Stowarzyszenie Wzajemnej Pomocy „Być Razem” konferencja pn.: *Karuzela głodu – Uzależnienia* (dla 60 uczestników),
- zorganizowany przez Fundację Nie Będziesz Szła Sama Szczyt na temat *Przeciwdziałania Uzależnieniom wśród Młodych* (dla 200 uczestników).

W ramach realizacji powyższego zadania objęto wsparciem łącznie 453 osoby.

2) Siedem szkoleń obejmujących tematykę skutecznej profilaktyki uzależnień i zachowań ryzykownych, opartej o naukowe podstawy i o sprawdzonej skuteczności, w tym:

- *Dzieci i Młodzież w Obliczu Narkotyków. Szkolenie dla Pracowników Oświaty i Pomocy Społecznej* zrealizowane przez Stowarzyszenie Centrum Zdrowia Pacjentów i Leczenia Uzależnień "Familia Dębowa 5") – 21 odbiorców,
- *Studium profilaktyki skoncentrowanej na rozwiązaniach* zrealizowane przez Fundację Pomocy Dzieciom „Ulica” – 24 odbiorców,
- *Szkolenie. Zachowania ryzykowne młodzieży - alkohol i inne substancje psychoaktywne. Rozpoznanie, interwencja, wsparcie i przeciwdziałanie* zrealizowane przez Fundację „Jesteśmy dla Was” – 20 uczestników,
- Zorganizowane przez Stowarzyszenie Psychoprofilaktyki „Spójrz Inaczej” 3 szkolenia, w tym: jedno pn.: *Program Spójrz Inaczej kl. I-III – szkolenie realizatorów* – 24 uczestników oraz 2 pn.: *Program Spójrz Inaczej kl. IV-VIII* – 48 uczestników,
- *Szkolenie w zakresie udzielania pomocy dzieciom i młodzieży w związku z występowaniem problemu uzależnienia w rodzinie* zrealizowane przez Stowarzyszenie „Chcę Inaczej” – 60 odbiorców.

We wszystkich szkoleniach łącznie uczestniczyło 197 osób.

Organizacja powyższych form doskonalenia zawodowego umożliwia poszerzenie wiedzy i kompetencji zawodowych przedstawicieli różnych grup zawodowych realizujących zadania w obszarze profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień oraz wymianę doświadczeń osób pracujących w przedmiotowym obszarze, w szczególności w zakresie:

- skutecznych oddziaływań profilaktycznych i metod pracy z dziećmi i młodzieżą,
- umiejętności rozpoznawania problemów emocjonalnych i behawioralnych dzieci i młodzieży,
- czynników chroniących i czynników ryzyka,
- pracy z osobami uzależnionymi i ich rodzinami/bliskimi.

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego kontynuował współpracę z regionalnymi podmiotami realizującymi zadania na rzecz upowszechnienia wiedzy na temat używania i skutków stosowania środków psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych, w tym z Wojewódzką Stacją Sanitarno-Epidemiologiczną w Katowicach i Komendą Wojewódzką Policji w Katowicach w zakresie organizacji *IX Wojewódzkiej Konferencji pn. Start w dorosłość bez uzależnień i zachowań ryzykownych*. Przedsięwzięcie zrealizowane zostało w ramach *Wojewódzkiej Akcji Informacyjno-Edukacyjnej #Nowe Narkotyki – #Nowe Zagrożenia*. W spotkaniu wzięło udział 300 osób, w tym przedstawiciele systemu oświaty, pracownicy powiatowych stacji sanitarno-epidemiologicznych, policjanci, strażnicy miejscy oraz pracownicy jednostek organizacyjnych pomocy społecznej. Celem konferencji była profilaktyka uzależnień i przeciwdziałanie rozprzestrzenianiu środków psychoaktywnych w środowisku dzieci i młodzieży oraz zwrócenie uwagi na problemy zdrowotne wynikające z ich korzystania. Przedsięwzięcie stanowi realizację zapisów zawartego w 2023 roku porozumienia powołującego do życia *Regionalną koalicję na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom w województwie śląskim* (pomiędzy Województwem Śląskim – Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej Województwa Śląskiego,

Wojewódzką Stacją Sanitarno-Epidemiologiczną w Katowicach i Komendą Wojewódzką Policji w Katowicach)

Ponadto, ROPS włączył się do drugiej edycji ogólnopolskiej kampanii edukacyjnej pt.: *Profilaktyka FASD – Cięża bez alkoholu*, organizowanej przez Instytut Nowej Kultury w latach 2024-2025, a adresowanej do jednostek samorządu terytorialnego. W jej ramach zorganizowano webinaria eksperckie online poświęcone aktualnym zagadnieniom związanym z profilaktyką FASD. Adresatami webinariów byli pracownicy socjalni, samorządowcy, pracownicy służby zdrowia i placówek opiekuńczo-oświatowych i inni specjaliści zainteresowani problematyką FASD. W ramach kampanii przygotowano także materiały graficzne oraz artykuły eksperckie, które uczestnicy mogli publikować w swoich kanałach informacyjnych w celu upowszechnienia wiedzy na temat profilaktyki FASD w środowisku lokalnym.

Zintegrowane oddziaływania w zakresie profilaktyki uzależnień. Wspieranie oddziaływań służących edukacji publicznej w szerokim tego słowa znaczeniu oraz profilaktyki uzależnienia od alkoholu, innych środków psychoaktywnych, jak i od czynności, jest zadaniem *Programu przeciwdziałania uzależnieniom w województwie śląskim na lata 2022-2030*, dlatego Zarząd Województwa Śląskiego przeprowadził *Konkurs ofert na realizację przedsięwzięć w zakresie profilaktyki uzależnień w 2024 roku*. Do udziału w konkursie, uprawnione były organizacje pozarządowe i podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, których cele statutowe lub przedmiot działalności dotyczą spraw objętych zadaniami konkursu oraz te które jednocześnie prowadzą na terenie województwa śląskiego placówkę wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży w oparciu o przepisy ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. W wyniku przeprowadzenia procedur konkursowych, Zarząd Województwa Śląskiego przyznał dotacje na realizację trzech zadań konkursowych, w ramach których dofinansowano 7 projektów w zakresie:

- 1) Działalności profilaktyczno-edukacyjnej na rzecz upowszechnienia wiedzy dotyczącej używania i skutków stosowania środków psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych, m.in. poprzez: regionalne kampanie społeczne lub inne przedsięwzięcia służące poprawie skuteczności profilaktyki uzależnień, w tym:
 - Przeprowadzenie przez Fundację Trzeźwość im. Krzysztofa Gmyrka kolejnej edycji regionalnej kampanii społecznej promującej trzeźwość w województwie śląskim pod hasłem: *Prowadzę, jestem trzeźwy. Logiczne*. Obejmowała ona równoległe oddziaływania prowadzone w różnych mediach. Szacuje się, że jej odbiorcami było co najmniej 2 mln osób w województwie śląskim. Celem kampanii było zwiększenie świadomości na temat skutków kierowania pojazdu pod wpływem alkoholu i innych środków psychoaktywnych, jak też promocja odpowiedzialnego zachowania za kierownicą i w życiu. Kampania przyciągnęła uwagę licznej grupy odbiorców z uwagi na treści przekazywane w atrakcyjnej formie przez znanych i lubianych aktorów, dziennikarzy i sportowców. Na terenie województwa śląskiego osiągnęła ona łącznie ok. 12,7 mln kontaktów, w tym: ok. 5,9 mln na portalu YouTube, Facebooku i Instagramie, Tik Toku; reklama osiągnęła szacunkowo 3,7 mln kontaktów na tablicach billboardów, 2,8 mln kontaktów na autobusach i w 3 stacjach radiowych (o łącznym zasięgu 6,8 mln osób) odtworzona została 265 razy.
 - Przeprowadzenie przez Fundację TVS medialnej kampanii społecznej promującej trzeźwość oraz ograniczanie niepożądanych zachowań prowadzących do uzależnienia od alkoholu, narkotyków oraz od zachowań pod hasłem *Nie myśl tylko o sobie*. Kampania skierowana była do mieszkańców województwa śląskiego i obejmowała równoległe

oddziaływania prowadzone w 3 regionalnych stacjach telewizyjnych oraz na portalach internetowych: You Tube i Spotify dla łącznej liczby odbiorców 1,3 mln na terenie województwa śląskiego. Celem kampanii było zwiększenie świadomości społecznej na temat skutków uzależnień i zachowań prowadzących do nich, w tym do alkoholizmu, narkomanii i uzależnień behawioralnych poprzez emisję spotów, podcastów i videocastów. Spoty emitowane były 488 razy na antenach telewizji, a łączna oglądalność w ciągu 7 dni wyniosła ponad 1 mln osób, a na You Tube odnotowano 251,4 tys. wyświetleń. Ponadto, na YouTube i Spotify odnotowano łącznie 1,3 tys. odsłonek kampanijnych podcastów i videocastów.

- Działania służące poprawie skuteczności oddziaływań profilaktycznych poprzez realizację programu profilaktycznego *Zdrowie i emocje – skrzynka z narzędziami*, w oparciu o współpracę Fundacji Gwiazda Nadziei i Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Katowicach. Projekt służył wdrożeniu programu rekomendowanego pn. *Smak Życia – czyli debata o dopalaczach* adresowanego do uczniów 50 klas (VII i VIII) w 12 szkołach podstawowych na terenie województwa śląskiego. Zorganizowano także seminarium dla realizatorów programu *Zdrowie i emocja – skrzynka*

z narzędziami dla przyszłych jego realizatorów (w tym: 20 koordynatorów szkolnych i powiatowych programów edukacyjnych i 180 nauczycieli) w celu zwiększenia wiedzy realizatorów na temat kwestii związanych ze spożywaniem napojów alkoholowych i stosowaniem środków psychoaktywnych, zwiększenie ich kompetencji opiekuńczo-wychowawczych w zakresie kształtowania właściwych postaw wobec alkoholu i narkotyków. Następnie przeszkoleni realizatorzy przeprowadzili zajęcia profilaktyczne w klasach VI szkół podstawowych dla ok. 4 tysięcy uczniów. Zadanie miało na celu m. in. zwiększenie wiedzy na temat mechanizmu powstawania uzależnień, roli czynników chroniących, wzmocnienia asertywnych zachowań wobec propozycji spożycia substancji psychoaktywnych. Realizatorzy otrzymali materiały edukacyjne do zajęć oraz inne narzędzie – filmy edukacyjno-profilaktyczne.

- 2) Realizację programów profilaktycznych o naukowych podstawach lub dowiedzionej skuteczności, w tym programów rekomendowanych:

- w projekcie Towarzystwa Edukacji Otwartej: Program pn.: *Tutoring – dobre relacje jako profilaktyka uzależnień w środowisku lokalnym*,
- w 3 projektach Stowarzyszenia Psychoprofilaktyki i Terapii Rodzin „SPTR”: *Smak Życia – czyli debata o dopalaczach* oraz *Debata*.

Łącznie, z programów skorzystało 1,8 tys. beneficjentów – dzieci, młodzieży oraz nauczycieli i wychowawców.

- 3) Wspieranie działalności placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, z uwzględnieniem socjoterapii lub/i profilaktyki zachowań ryzykownych poprzez realizację projektu Fundacji *Jesteśmy dla Was*, prowadzącej placówkę wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży (w formie pracy podwórkowej) dla 34 beneficjentów. W placówce prowadzono zajęcia pedagogiczne i socjoterapeutycznych oraz zajęcia w oparciu o rekomendowany program profilaktyki uniwersalnej pn. *Fantastyczne możliwości*.

Realizacja powyższych projektów przyczyniła się do:

- upowszechnienia poprzez kampanie medialne świadomości społecznej dotyczącej skutków ryzykownego i problemowego spożywania napojów alkoholowych, stosowania innych środków psychoaktywnych oraz zachowań prowadzących do uzależnień,
- promocji trzeźwości i ograniczenia zjawiska uczestnictwa w ruchu drogowym pod wpływem środków psychoaktywnych, w tym kierowania pojazdami,

- objęcia oddziaływaniami profilaktyczno-edukacyjnymi rodziców i opiekunów na rzecz zwiększenia ich kompetencji wychowawczych dotyczących kształtowania postaw wobec substancji psychoaktywnych i nałogów behawioralnych poprzez pogłębienie ich wiedzy dotyczącej substancji psychoaktywnych i uzależnień behawioralnych w związku z czynnikami ryzyka, w tym problemami wieku adolescencji,
- przeprowadzenia zajęć grupowych dla nauczycieli i pedagogów służących poszerzeniu ich wiedzy jako osób pracujących bezpośrednio z dziećmi i młodzieżą na temat substancji psychoaktywnych, uzależnień behawioralnych oraz prawidłowej pracy z rodzicami,
- objęcie skutecznymi oddziaływaniami profilaktycznymi młodzieży, rodziców/opiekunów i nauczycieli/pedagogów dzięki wdrożeniu rekomendowanych programów profilaktycznych ujętych w bazie *Systemu rekomendacji programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego* i przeszkoleniu realizatorów takich programów.
- przeprowadzenie zajęć pedagogicznych, socjoterapeutycznych i profilaktycznych dla dzieci i młodzieży w ramach działalności placówki wsparcia dziennego prowadzonej w formie pracy podwórkowej.

W 2024 roku kontynuowano współpracę samorządami gminnymi województwa śląskiego, w zakresie wzmocniania oddziaływań prowadzonych wobec osób dorosłych, dzieci i młodzieży oraz ich rodzin. Intencją działania było wzmocnienie samorządów lokalnych, w realizacji zadań na rzecz wsparcia systemu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień. Przeprowadzono procedurę ogłoszenia przez Zarząd Województwa Śląskiego konkursu ofert dla gmin i powiatów województwa śląskiego na zadanie pod nazwą: *Wzmocnienie lokalnych systemów przeciwdziałania uzależnieniom w województwie śląskim w 2024 roku*. Zadanie miało na celu wzmocnienie działalności placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży na terenie województwa śląskiego w gminach województwa śląskiego, które uzyskują najniższe dochody za wydawanie zezwoleń na detaliczną sprzedaż napojów alkoholowych (do 400 tys. zł), oraz wzmocnienie skutecznych oddziaływań profilaktycznych w gminach i powiatach województwa śląskiego poprzez wdrażanie skutecznych programów profilaktycznych, tj. opartych o naukowe podstawy lub o potwierdzonej skuteczności, spełniających europejskie standardy profilaktyczne, w tym programy ujęte w bazie programów *Systemu rekomendacji programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego*.

Sejmik Województwa Śląskiego podjął decyzję o udzieleniu pomocy finansowej gminom województwa śląskiego z przeznaczeniem na wykonanie 12 projektów, w tym 10 dotyczących wzmocnienia działalności placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży oraz 2 dotyczących wdrożenia programów profilaktyki uzależnień. Ich realizacja przyczyniła się:

- w placówkach wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży m.in. do:
 - o zapewnienia opieki 325 podopiecznym poprzez udział w zajęciach opiekuńczych, edukacyjnych i rozwojowych oraz organizację czasu wolnego,
 - o wsparcie w sprawowaniu opieki nad dzieckiem dla 74 rodziców w pełnieniu ich ról opiekuńczych i wychowawczych,
 - o urozmaicenia oddziaływań świetlicowych wobec dzieci i młodzieży,
 - o umożliwienia podopiecznym placówek wzięcia udziału w zajęciach, pozwalających na rozwijanie uzdolnień oraz zainteresowań,
 - o kontynuacji prowadzenia programów edukacyjnych, wychowawczych oraz profilaktycznych, przeciwdziałających negatywnym zjawiskom wśród dzieci i młodzieży takim jak uzależnienia oraz przemoc,
 - o objęcia podopiecznych oddziaływaniami profilaktycznymi z obszaru przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy,

- o nabycia przez podopiecznych placówek pożądaných umiejętności społecznych niezbędnych do samodzielnego funkcjonowania w życiu dorosłym,
 - o zmniejszenia deficytów wychowawczych i edukacyjnych dzieci ze środowisk mniejszych szansach prawidłowego rozwoju osobistego i społecznego,
 - o wzmocnienia współpracy podmiotów środowiska lokalnego w obszarze pracy z dzieckiem i rodziną,
 - o wzmocnienia oddziaływań mających na celu wsparcie rozwoju umiejętności społecznych oraz współdziałania w grupie,
 - o organizacji zajęć socjoterapeutycznych,
 - o organizacji zajęć kompensacyjnych, logopedycznych, informacyjnych;
 - do wsparcia zintegrowanych oddziaływań w zakresie profilaktyki uzależnień, tj. programów profilaktycznych o naukowych podstawach lub o potwierdzonej skuteczności, spełniających europejskie standardy profilaktyczne, w tym 6 programów profilaktyki uniwersalnej ujętych jako dobra praktyka/program obiecujący w bazie programów *Systemu rekomendacji programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego*:
 - o w placówkach wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży: *Wspólne kroki w Cyberswiecie* (20 dzieci), *Apteczka pierwszej pomocy emocjonalnej* (10 dzieci), *Wspólne kroki w Cyberswiecie* (10 dzieci i 10 rodziców), *Przyjaciele Zippiego* (15 dzieci), *Spójrz inaczej* (19 dzieci) oraz *Szkoła dla rodziców i wychowawców* (4 rodziców),
 - o w 57 klasach 6 szkół (3 szkoły podstawowe i 1 szkoła średnia) wdrożono: program rekomendowany *Debata*, ujęty jako program obiecujący w bazie programów *Systemu rekomendacji programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego* – beneficjentami projektów było łącznie 1 066 uczniów (946 uczniów w szkołach podstawowych i 120 uczniów w szkole średniej);
 - o poprzez przeszkolenie 12 pedagogów, nauczycieli, wychowawców szkół podstawowych oraz świetlicy środowiskowej, jako realizatorów programu rekomendowanego *Apteczka Pierwszej Pomocy Emocjonalnej*, dzięki czemu poszerzono krąg specjalistów mających uprawnienia do wdrażania przedmiotowego programu w szkołach województwa śląskiego.
- Łącznie z oddziaływań opiekuńczo-wychowawczych, socjoterapeutycznych i profilaktyczno-edukacyjnych skorzystało 1 477 beneficjentów.

Publikacje. Kontynuując działania z lat ubiegłych w zakresie udostępniania informacji na temat oferty pomocowej w problemach uzależnień, w okresie sprawozdawczym przygotowano i udostępniono 2 artykuły: *Skuteczne oddziaływania w zakresie profilaktyki uzależnień* oraz *Skuteczne oddziaływania profilaktyki uzależnień – diagnoza* oraz opracowano i udostępniono *Raport z wykonania w 2023 roku Programu przeciwdziałania uzależnieniom w województwie śląskim na lata 2022-2030*. Jednocześnie, na potrzeby realizacji zadań Programu, zlecono w trybie PZP opracowanie specjalistycznych materiałów dotyczących problematyki przeciwdziałania przemocy domowej w rodzinach z problemem alkoholowym, w tym: *Ramowego programu korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc domową w rodzinach z problemem alkoholowym* oraz *Ramowego programu psychologiczno-terapeutycznego dla osób stosujących przemoc domową w rodzinach z problemem alkoholowym*. Materiały te zostaną udostępnione.

Monitoring problemów uzależnień. W celu monitorowania problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych, w Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej Województwa Śląskiego podjęto następujące działania:

- Przygotowano *Roczną informację o zrealizowanych lub podjętych zadaniach z zakresu zdrowia publicznego za rok 2023* w oparciu o art. 12 ust. 2 ustawy z dnia 11 września 2015 roku o zdrowiu publicznym. W opracowaniu ujęto szczegółową analizę dotyczącą realizacji wszystkich zadań z obszaru przeciwdziałania narkomanii, alkoholizmowi i innym uzależnieniom i wydatków z nimi związanych na podstawie wzoru sprawozdania określonego Rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 21 grudnia 2016 roku w sprawie rocznej informacji o zrealizowanych lub podjętych zadaniach z zakresu zdrowia publicznego.
- Przygotowano *Raport z wykonania w 2023 roku Programu przeciwdziałania uzależnieniom w województwie śląskim na lata 2022-2030*. W raporcie zawarto diagnozę problemu uzależnienia, informacje na temat efektów realizacji wojewódzkiego programu w 2023 roku oraz rekomendacje dotyczące wyboru i sposobu realizacji zadań w opisywanym obszarze w 2024 roku.
- Przygotowano ankietę *KCPU W-1 „Realizacja w 2023 roku Programu przeciwdziałania uzależnieniom w województwie śląskim na lata 2022-2030* z przeznaczeniem dla Krajowego Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom.
- Zarząd Województwa Śląskiego przeprowadził *procedurę Konkursu ofert na realizację Europejskiego Badania Szkolnego na temat Używania Alkohol i Narkotyków (European School Survey Project on Alcohol and Drugs – ESPAD) w województwie śląskim w 2024 roku*. W ramach zadania zostały zrealizowane badania ankietowe oraz został opracowany raport dotyczący używania alkoholu i innych substancji psychoaktywnych przez młodzież szkolną województwa śląskiego (zgodnie z metodologią badań ESPAD). Do udziału w konkursie, uprawnione były instytuty badawcze w rozumieniu ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o instytutach badawczych (tekst jednolity: Dz. U. z 2022 r., poz. 498 ze zm.), których cele statutowe lub przedmiot działalności dotyczą spraw objętych zadaniami określonymi w art. 2 cyt. wyżej ustawy z dnia 11 września 2015 roku o zdrowiu publicznym. Badania przeprowadził Instytut Psychiatrii i Neurologii.

2. Wzmocnienie systemu rozwiązywania problemów alkoholowych.

Wspieranie szerokiego spektrum działań z obszaru przeciwdziałania uzależnieniom od alkoholu i innych środków psychoaktywnych stanowi realizację zapisów *Programu przeciwdziałania uzależnieniom w województwie śląskim na lata 2022-2030*. Mając na celu wzmocnienie aktywności podmiotów promujących i utrwalających trzeźwość oraz środowisk abstynenckich i samopomocowych, jak też wzmocnienie oddziaływań na rzecz organizowania specjalistycznej pomocy osobom i rodzinom dotkniętym problemem alkoholowym, w 2024 roku Zarząd Województwa Śląskiego przeprowadził *Konkurs ofert na realizację zadań w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii w województwie śląskim w 2024 roku*. Do udziału w konkursie, uprawnione były organizacje pozarządowe i podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, których cele statutowe lub przedmiot działalności dotyczą spraw objętych zadaniami określonymi w art. 2 ustawy z dnia 11 września 2015 roku o zdrowiu publicznym. W ramach zadania konkursowego pn.: *Rozwiązywanie problemów alkoholowych w województwie śląskim* dofinansowano projekty obejmujące: organizowanie specjalistycznej pomocy osobom i rodzinom dotkniętym problemem alkoholowym, w tym przemocą, służącej podniesieniu jakości oraz zwiększeniu dostępności do świadczeń pomocowych; oddziaływania na rzecz wzmacniania procesu leczenia, redukcji szkód, rehabilitacji i reintegracji osób uzależnionych od alkoholu oraz ich bliskich; promocję i utrwalanie trzeźwości oraz wzmocnienie środowisk abstynenckich; działania służące zmniejszaniu dostępności alkoholu oraz promocja inicjatyw na rzecz przestrzegania prawa w zakresie produkcji, dystrybucji, sprzedaży, reklamy,

promocji oraz spożywania napojów alkoholowych. Dofinansowano realizację 9 projektów, z których łącznie skorzystało 666 beneficjentów, w tym osoby uzależnione od alkoholu i współuzależnione oraz ich rodziny i bliscy. W ramach projektów podjęto różnego rodzaju oddziaływania, w tym:

- realizowane przez Stowarzyszenie Centrum Zdrowia Pacjentów i Leczenia Uzależnień „Familia Dębowa 5” projekty dotyczyły organizowania specjalistycznej pomocy osobom i rodzinom dotkniętym problemem alkoholowym, łącznie dla 171 osób;
- organizację przez Caritas Diecezji Sosnowieckiej różnych form wsparcia i pomocy dla 40 osób dotkniętych problemem alkoholowym i członków ich rodzin;
- organizację specjalistycznej pomocy 109 osobom i rodzinom dotkniętym problemem alkoholowym, w tym przemocą, służącej podniesieniu jakości oraz dostępności do świadczeń pomocowych oferowanej przez Częstochowskie Stowarzyszenie ETOH;
- organizację różnych form wsparcia dla 50 osób dotkniętych problemem alkoholowym – uzależnionych, członków ich rodzin i bliskich, współuzależnionych w ramach projektu Wspólnoty Dobrego Pasterza;
- wzmocnienie procesu leczenia, redukcji szkód, rehabilitacji i reintegracji osób uzależnionych oraz ich bliskich dla 26 beneficjentów, w ramach projektu Stowarzyszenia Terapeutów Uzależnień „Trzeźwe Siemianowice”;
- oddziaływania na rzecz wzmocnienia procesu leczenia, redukcji szkód, rehabilitacji i reintegracji osób uzależnionych od alkoholu oraz ich rodzin w ramach projektu zrealizowanego przez Stowarzyszenie Pomocy Wzajemnej „Być Razem” w którym uczestniczyło 75 beneficjentów;
- reintegracja osób zagrożonych wykluczeniem i wykluczonych społecznie z powodu uzależnienia od alkoholu, zagrożonych uzależnieniem oraz ich rodzin adresowana do 30 beneficjentów projektu zrealizowanego przez Fundację EKO Logiczna;
- przeprowadzenie przez Fundację Centrum Działań Profilaktycznych kampanii edukacyjnej służącej ograniczaniu naruszeń w zakresie sprzedaży napojów alkoholowych skierowana do 185 beneficjentów – sprzedawców napojów alkoholowych.
- oddziaływania pomocowe w ramach Centrum Pomocy Dzieciom dla 52 osób – dzieci/młodzieży, zrealizowane przez Stowarzyszenie Moc Wsparcia.

Zrealizowane projekty przyczyniły się do:

- udzielenia różnych form wsparcia w zakresie rozwiązywania problemów uzależnień,
- zwiększenia dostępu do pomocy psychologicznej, terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób dotkniętych problemem uzależnienia od alkoholu,
- wzmocnienia skuteczności oddziaływań terapeutycznych realizowanych wobec osób uzależnionych i ich rodzin, a także wobec osób zagrożonych problemem alkoholowym,
- udzielanie pomocy członkom rodzin osób uzależnionych od alkoholu lub osób mających problem w związku ze spożywaniem napojów alkoholowych,
- wzmocnienia oddziaływań na rzecz organizowania specjalistycznej pomocy osobom i rodzinom dotkniętym problemem alkoholowym oraz doświadczającym przemocy w rodzinie z problemem alkoholowym, służących zwiększeniu dostępności świadczeń pomocowych i podniesieniu ich jakości,
- rozwinięcia umiejętności współpracy i współdziałania z innymi osobami,
- pogłębienia wiedzy na temat wielowymiarowej szkodliwości spożywania alkoholu,
- nabycia wiedzy na temat możliwości rozwiązywania problemów związanych ze spożywaniem (nadmiernym, ryzykownym, problemowym) napojów alkoholowych,
- wzmocnienia środowisk abstynenckich i samopomocowych w zakresie promocji działań utrwalających trzeźwość.

W 2024 roku, w ramach zrealizowanych zadań *Programu*, Marszałek Województwa Śląskiego przyznał dotacje celowe 2 Centrum Integracji Społecznej, w których prowadzona jest reintegracja

społeczna i zawodowa osób doświadczających wykluczenia społecznego, w tym długotrwale bezrobotnych, uzależnionych bądź współuzależnionych od alkoholu oraz bezdomnych. Były to:

- Centrum Integracji Społecznej w Blachowni prowadzone przez Fundację Talbota z siedzibą w Częstochowie. Dotacja obejmowała: wyposażenie warsztatu utrzymania terenów zielonych, warsztatu ślusarsko-spawalniczego, warsztatu stolarskiego oraz handlu internetowego. W ramach działalności Centrum prowadzone jest reintegracja społeczna i zawodowa osób podlegających wykluczeniu społecznemu, w tym osób bezdomnych, uzależnionych bądź współuzależnionych od alkoholu oraz długotrwale bezrobotnych. Celem podejmowanych działań jest odbudowanie lub podtrzymanie umiejętności funkcjonowania uczestników CIS w życiu społeczności lokalnej oraz pełnienia przez nich ról społecznych w miejscu pracy i życiu rodzinnym. Warsztaty zawodowe umożliwiają zdobycie lub podwyższenie kwalifikacji zawodowych, przyuczenie do zawodu lub przekwalifikowanie uczestników Centrum.
- Centrum Integracji Społecznej z siedzibą w Koziegłowach utworzone przez Fundację Eko Logiczną z siedzibą w Koziegłowach. Marszałek Województwa Śląskiego przyznał dotację na wyposażenie warsztatów: „EKO pracowni – złota rączka” wykorzystującej ekologiczne rozwiązania i oferującej usługi ogrodniczo-porządkowe, renowację starych mebli z zastosowaniem upcyclingu tkanin oraz warsztat „Chleba i miodu” obejmujący naukę gastronomii, wypieku chleba i ciast w tradycyjny sposób, eko-przetwórstwa oraz nasadzania roślin. W ramach działalności Centrum prowadzona jest reintegracja społeczna i zawodowa osób podlegających wykluczeniu społecznemu, w tym osób bezdomnych, uzależnionych bądź współuzależnionych od alkoholu i długotrwale bezrobotnych poprzez warsztaty zawodowe oraz arteterapię, wsparcie w zakresie przeciwdziałania alkoholizmowi, trening mentalny oraz zajęcia indywidualne.

Zgodnie z zapisami ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, Zarząd Województwa tworzy i prowadzi wojewódzki ośrodek terapii uzależnienia i współuzależnienia. W województwie śląskim funkcję takiego ośrodka pełni Wojewódzki Ośrodek Terapii Uzależniania i Współuzależnienia (WOTUiW), działający w strukturach organizacyjnych Wojewódzkiego Ośrodka Lecznictwa Odwykowego i Zakładu Opiekuńczo-Leczniczego z siedzibą w Gorzycach. W 2024 roku Województwo Śląskie udzieliło podmiotowi dotację, która umożliwiła m.in. przeprowadzenie konsultacji merytorycznych w 4 placówkach leczenia uzależnień lub rehabilitacji odwykowej na terenie województwa w ramach programu wspierania placówek odwykowych, utrzymanie internetowej bazy danych o placówkach odwykowych w województwie, zebranie i opracowanie danych dotyczących leczenia uzależnienia od alkoholu na terenie województwa śląskiego w 2023 r. przedstawienie ich w *Raporcie o stanie lecznictwa odwykowego w województwie śląskim w roku 2023*, organizację 2-dniowej wyjazdowej konferencji na temat *Seksualność w obszarze uzależnienia od alkoholu i innych substancji* dla pracowników merytorycznych podmiotów leczniczych sprawujących w województwie śląskim opiekę nad uzależnionymi od alkoholu oraz przedstawicieli podmiotów realizujących zadania dotyczące wychowania w trzeźwości i przeciwdziałania alkoholizmowi (70 uczestników). Zorganizowano również 2 jednodniowe wyjazdowe zebrania dla kierujących placówkami leczenia uzależnień w województwie śląskim i/lub oddelegowanych pracowników (25 i 30 uczestników), 3 jednodniowe szkolenia dla psychoterapeutów leczenia uzależnień, pielęgniarek i lekarzy psychiatrów na temat *Wpływ substancji psychoaktywnych na życie seksualne*, w którym uczestniczyło 48 osób, 2 jednodniowych szkoleń dla 46 uczestników z zakresu *Spektrum uszkodzeń poalkoholowych płodu (FASD)*. Ponadto, zorganizowano szkolenie na temat *Uzależnienie od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych oraz możliwość pomagania osobom uzależnionym przebywającym w warunkach izolacji*, dla 26 wychowawców zakładu

karnego lub aresztu śledczego, osób będących w bezpośrednim kontakcie osadzonymi oraz psychologów.

Wspierając proces leczenia i rehabilitacji osób uzależnionych od alkoholu oraz ich bliskich, w ramach realizacji zadań określonych w Programie, Zarząd Województwa Śląskiego przeprowadził dwa nabory wniosków dla podmiotów wykonujących działalność leczniczą, realizujących zadania w zakresie przeciwdziałania alkoholizmowi na terenie województwa śląskiego w 2023 roku. W ramach procedur złożone wnioski zostały poddane weryfikacji pod względem celowości, zakresów planowanych działań, oceny posiadanych zakresów rzeczowych, wyceny kosztów zadań oraz terminów ich realizacji.

W ramach pierwszego naboru udzielono wsparcia finansowego na przeprowadzenie przedsięwzięć istotnych dla właściwego funkcjonowania 10 podmiotów wykonujących działalność leczniczą w zakresie przeciwdziałania alkoholizmowi na terenie województwa śląskiego. Wykonane inwestycje miały na celu wzmocnienie infrastruktury podmiotów realizujących w województwie śląskim programy psychoterapii uzależnień i współuzależnień oraz udzielających indywidualnych świadczeń zapobiegawczo-leczniczych i rehabilitacyjnych osobom uzależnionym od alkoholu i członkom ich rodzin. Drugi nabór pozwolił na udzielenie wsparcia w postaci dotacji celowych 9 podmiotom leczniczym wykonującym działalność leczniczą, realizującym zadania w zakresie przeciwdziałania alkoholizmowi na terenie województwa śląskiego z przeznaczeniem na zakupy inwestycyjne, w tym zakup aparatury i sprzętu medycznego – niezbędne do świadczenia usług zdrowotnych we wskazanym obszarze.

Powyższe umożliwiło wsparcie rozwoju i modernizacji bazy materialnej oraz organizacyjnej podmiotów leczniczych realizujących programy psychoterapii uzależnień i współuzależnień oraz udzielających indywidualnych świadczeń zapobiegawczo-leczniczych i rehabilitacyjnych osobom uzależnionym od alkoholu oraz członkom ich rodzin przez wykwalifikowaną kadrę. Zrealizowane przedsięwzięcia zwiększyły także komfort pacjentów oraz polepszyły warunki pracy personelu świadczącego pomoc osobom uzależnionym i ich rodzinom.

3. Przeciwdziałanie narkomanii

Wspieranie zadań realizowanych przez organizacje pozarządowe w zakresie rozwiązywania problemów uzależnień należy do podstawowych sposobów wdrażania *Programu przeciwdziałania uzależnieniom w województwie śląskim na lata 2022-2030*. Kierując się intencją wzmocnienia dostępności oraz poszerzenia oferty pomocowej do terapii, rehabilitacji i reintegracji dla osób uzależnionych od narkotyków oraz ich rodzin, w 2024 roku Zarząd Województwa Śląskiego przeprowadził *Konkurs ofert na realizację zadań w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii w województwie śląskim w 2024 roku*. Do udziału w konkursie, uprawnione były organizacje pozarządowe i podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, których cele statutowe lub przedmiot działalności dotyczą spraw objętych zadaniami określonymi w art. 2 ustawy z dnia 11 września 2015 roku o zdrowiu publicznym. Konkurs przewidywał m.in. dotowanie realizacji projektów w ramach zadania konkursowego pod nazwą *Przeciwdziałanie narkomanii w województwie śląskim*, poprzez działania na rzecz ograniczenia stosowania środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych i NSP; działania na rzecz zwiększenia dostępności do terapii, rehabilitacji i reintegracji dla osób uzależnionych od narkotyków oraz ich rodzin; oddziaływania pomocowe dla osób i rodzin zagrożonych uzależnieniem lub uzależnionych od substancji psychoaktywnych; działania na rzecz redukcji

szkód zdrowotnych i społecznych będących konsekwencją problemów wynikających z uzależnienia od środków psychoaktywnych.

Dofinansowano realizację 8 projektów, w których objęto wsparciem łącznie 738 osób, w tym zagrożonych uzależnieniem od środków psychoaktywnych bądź uzależnionych oraz członków ich rodzin i bliskich. Dotacjobiorcy zorganizowali różne formy wsparcia, w tym:

- W ramach projektu Polskiego Towarzystwa Zapobiegania Narkomanii Oddział Terenowy w Katowicach prowadzono działalność poradniczą i warsztatową w zakresie zwiększenia umiejętności radzenia sobie z uzależnieniem od narkotyków dziecka adresowane do rodziców dla 42 beneficjentów.
- Stowarzyszenie Promocji Zdrowia i Trzeźwego Stylu Życia SZANSA zrealizowało 2 projekty w zakresie oddziaływań readaptacyjnych dla osób uzależnionych od narkotyków, po zakończonym procesie terapeutycznym, w tym: *Program readaptacji społecznej dla osób uzależnionych oraz ich rodzin*, jak też *Przygotowanie spektaklu teatralnego przez uczestników programu readaptacyjnego* – łącznie dla 42 beneficjentów.
- W ramach projektu Fundacji Zapobiegania i Resocjalizacji Uzależnień „Nadzieja” prowadzono oddziaływania wspierające proces terapii, rehabilitacji i reintegracji osób uzależnionych od narkotyków oraz ich rodzin – dla 106 odbiorców;
- W ramach projektu Stowarzyszenia „Chcę Inaczej” zorganizowano różne formy pomocy indywidualnej i grupowej dla 50 beneficjentów, w tym dla dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem oraz ich rodziców/opiekunów.
- Udzielono kompleksowego wsparcia osobom uzależnionym i ich rodzinom, z których skorzystało 26 beneficjentów, w ramach projektu zrealizowanego przez Stowarzyszenie Terapeutów Uzależnień „Trzeźwe Siemianowice”.
- Stowarzyszenie Centrum Zdrowia Pacjentów i Leczenia Uzależnień „FAMILIA DĘBOWA 5” wdrożyła program wsparcia terapeutycznego dla osób uzależnionych od narkotyków oraz ich rodzin skierowany do 328 beneficjentów.
- Wsparto oddziaływania post-terapeutyczne poprzez organizację grup wsparcia i obóz terapeutyczno-wypoczynkowy dla 72 beneficjentów Stowarzyszenia „MONAR”.

Zrealizowane projekty przyczyniły się do:

- udzielenia różnych form pomocy/wsparcia w zakresie rozwiązywania problemów uzależnień
- polepszenia dostępu do pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób dotkniętych problemem narkomanii,
- wzmocnienia skuteczność oddziaływań terapeutycznych realizowanych wobec osób uzależnionych i ich rodzin,
- wsparcia członków rodzin osób uzależnionych od narkotyków lub mających problem w związku z używaniem narkotyków,
- poszerzenia umiejętności beneficjentów zadań w zakresie szkodliwych sposobów przystosowywania się osób współuzależnionych do zaistniałej sytuacji wynikającej w używania narkotyków przez osobę bliską,
- wzrostu umiejętności osób z problemem narkotykowym w zakresie pełnienia ról społecznych beneficjentów,
- rozwinięcia umiejętności współdziałania z innymi osobami,
- pogłębienia wiedzy na temat używania narkotyków oraz ich wielowymiarowej szkodliwości,
- nabycia wiedzy na temat sposobów rozwiązywania problemów związanych z używaniem narkotyków,
- zwiększenia szans na utrzymanie abstynencji osób uzależnionych od narkotyków po zakończonym leczeniu,
- zwiększenia zdolności osób uzależnionych do zapobiegania nawrotom choroby, poprzez działania post-terapeutyczne.

W Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej Województwa Śląskiego działał ekspert wojewódzki do spraw informacji o narkotykach i narkomanii powołany przez Zarząd Województwa Śląskiego. Poprzez uczestnictwo w pracach komisji konkursowej oceniającej oferty konkursowe z obszaru przeciwdziałania uzależnieniom. Ekspert uczestniczył w aktywnościach medialnych, w tym m. in. udzielał informacji i wywiadów dla Radia Silesia. Ponadto, dzielił się wiedzą ekspercką i doświadczeniem zawodowym podczas konferencji, w tym:

- *II Ogólnopolskiej Konferencji pn.: Leczenie uzależnień – integracja nauki i praktyki*, zorganizowanej przez Fundację Res Humanae (na zlecenie Krajowego Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom przygotowuje), która odbyła się w październiku 2024 roku w Warszawie (w formule stacjonarnej i online). Ekspert wygłosił wykład nt. *Psychodrama w uzależnieniach*.
- dwóch edycji *Konferencji regionalnej pn.: Współwystępujące wyzwania w leczeniu uzależnień* zorganizowanych przez Stowarzyszenie Centrum Zdrowia Pacjentów i Leczenia Uzależnień „FAMILIA DĘBOWA 5”, które odbyły się we wrześniu i listopadzie 2024 roku w Gliwicach. Ekspert wygłosił wykłady nt.: *Rodzina a uzależnienie* oraz prowadził panele eksperckie nt.: *Wyzwania i porażki w leczeniu uzależnień*.

Regularne wzmacnianie procesu leczenia, rehabilitacji i reintegracji osób uzależnionych od narkotyków jest ważnym zadaniem, kontynuowanym od lat przez Samorząd Województwa Śląskiego, dlatego też w 2024 roku Zarząd Województwa Śląskiego przeprowadził dwa nabory wniosków dla podmiotów wykonujących działalność leczniczą, realizujących zadania w zakresie przeciwdziałania narkomanii na terenie województwa śląskiego w 2024 roku. W ramach procedur złożone wnioski zostały poddane weryfikacji pod względem celowości, zakresów planowanych działań, oceny posiadanych zakresów rzeczowych, wyceny kosztów zadań oraz terminów ich realizacji.

W ramach pierwszego naboru udzielono wsparcia finansowego na przeprowadzenie przedsięwzięć istotnych dla właściwego funkcjonowania 5 podmiotów wykonujących działalność leczniczą w zakresie przeciwdziałania narkomanii na terenie województwa śląskiego. Wykonane inwestycje miały na celu wzmocnienie infrastruktury podmiotów realizujących w województwie śląskim programy psychoterapii uzależnień i współuzależnień oraz udzielających indywidualnych świadczeń zapobiegawczo-leczniczych i rehabilitacyjnych osobom uzależnionym od narkotyków i członkom ich rodzin. Drugi nabór pozwolił na udzielenie wsparcia w postaci dotacji celowych 6 podmiotom leczniczym wykonującym działalność leczniczą, realizującym zadania w zakresie przeciwdziałania narkomanii na terenie województwa śląskiego z przeznaczeniem na zakupy inwestycyjne, w tym zakup aparatury i sprzętu medycznego – niezbędne do świadczenia usług zdrowotnych we wskazanym obszarze.

Środki dotacyjne, przeznaczone na wykonanie zadań ważnych z punktu widzenia świadczenia usług zdrowotnych w zakresie przeciwdziałania narkomanii, pozwoliły na podniesienie poziomu świadczonych usług dla osób uzależnionych od narkotyków i ich rodzin lub bliskich, modernizację zasobów lokalowych i wyposażenia podmiotów prowadzących działalność leczniczą, w których realizowane są programy terapeutyczne i rehabilitacyjne oraz inne świadczenia na rzecz przeciwdziałania narkomanii dla osób uzależnionych i ich rodzin. Zrealizowane przedsięwzięcia zwiększyły komfort pacjentów oraz polepszyły warunki pracy personelu świadczącego pomoc osobom uzależnionym i ich rodzinom.

4. Działania Województwa Śląskiego finansowane z innych źródeł

Obok wyżej opisanych zadań, w 2024 roku prowadzone były też przedsięwzięcia Województwa Śląskiego finansowane z innych niż źródła, korespondujące merytorycznie z celami określonymi w *Programie przeciwdziałania uzależnieniom w województwie śląskim na lata 2022-2030*. Najważniejsze z nich to:

Monitorowanie problemów społecznych

W 2024 r. opracowano raport pn. *Ocena zasobów pomocy społecznej. Województwo śląskie 2024*, w którym ujęto informacje na temat liczby osób w rodzinach objętych pomocą społeczną w województwie śląskim w latach 2021-2023 wg powodów jej udzielenia, w tym z powodu alkoholizmu, narkomanii i przemocy domowej (określenia pochodzące z ustawy o pomocy społecznej) oraz na temat zadań zrealizowanych przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego w 2023 r. w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień oraz przeciwdziałania przemocy domowej.

Ponadto, opracowano raport pn.: *Diagnoza i monitoring wybranych problemów społecznych w województwie śląskim – edycja 2023*, zawierający w podrozdziale *Inne rodzaje problemów społecznych* najistotniejsze informacje dotyczące uzależnień i przemocy domowej, w tym definicje, opis konsekwencji społecznych i ekonomicznych ww. kwestii oraz dane statystyczne w postaci liczby osób w rodzinach objętych pomocą społeczną z powodu uzależnień i przemocy domowej w 2022 r. oraz na przestrzeni lat 2020-2022.

Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie

W 2024 roku udzielono 4 dotacji w trybie art. 19a ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie dotyczących inicjatyw w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej na rzecz mieszkańców województwa śląskiego wdrażanych przez organizacje pozarządowe. Projekty te były realizowane przez 2 organizacje pozarządowe. Przedsięwzięcie służyło realizacji zadań *Programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w województwie śląskim na lata 2021-2025* w zakresie celu operacyjnego nr 1: *Edukacja publiczna oraz wspieranie oddziaływań profilaktycznych na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie* oraz celu operacyjnego nr 2: *Wspieranie lokalnych systemów przeciwdziałania przemocy w rodzinie*.

Wykonując obowiązek organizowania szkoleń dla osób realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy domowej, w 2024 roku Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego zorganizował 24-godzinne szkolenia dla 1 868 osób będących członkami nowopowstałych Zespołów Interdyscyplinarnych ds. przeciwdziałania przemocy domowej we wszystkich 167 gminach województwa śląskiego.

Ponadto, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego przystąpił do bezpłatnej ogólnopolskiej kampanii edukacyjnej dotyczącej przeciwdziałania przemocy domowej pn.: *Przeciwdziałanie przemocy domowej – Stop przemocy*, organizowanej przez Instytut Nowej Kultury w latach 2024-2025. Kampania skierowana jest do jednostek samorządu terytorialnego, a w jej ramach zorganizowano webinaria eksperckie online poświęcone aktualnym zagadnieniom związanym z przeciwdziałaniem przemocy domowej m.in. przemoc wobec dzieci; standardy ochrony małoletnich; rodzaje przemocy domowej. Adresatami webinarium są specjaliści pracujący w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej. Przygotowano także

materiały graficzne oraz artykuły eksperckie, które uczestnicy kampanii mogli publikować w swoich kanałach informacyjnych w celu upowszechnienia wiedzy w przedmiotowym obszarze.

Jednocześnie, udostępniono na stronie internetowej ROPS następujące bazy danych:

- Zaktualizowaną na 2024 rok bazę teleadresową specjalistycznych ośrodków wsparcia dla osób doświadczających przemocy domowej,
- Zaktualizowaną na 2024 rok bazę teleadresową podmiotów realizujących programy psychologiczno-terapeutyczne,
- Zaktualizowaną na 2024 rok bazę teleadresową podmiotów realizujących oddziaływania korekcyjno-edukacyjne,
- Zaktualizowaną na 2024 rok bazę teleadresową podmiotów i organizacji przeciwdziałających przemocy domowej,
- Zaktualizowaną na 2024 rok bazę teleadresową placówek zapewniających schronienie osobom doświadczającym przemocy domowej,
- Wykaz powiatowych centrów pomocy rodzinie województwa śląskiego,
- Wykaz ośrodków pomocy społecznej województwa śląskiego.

Edukacja publiczna oraz pomoc w kryzysie psychicznym związanym z sięganiem przez dzieci i młodzież po substancje psychoaktywne

Urząd Marszałkowski, w ramach zadań Departamentu Nadzoru Podmiotów Leczniczych i Ochrony Zdrowia był współorganizatorem IX Wojewódzkiej Konferencji pt.: *Start w dorosłość bez uzależnień i zachowań ryzykownych* (opis na stronie 36), poprzez sfinansowanie wykładu pt.: *Człowiek i narkotyki niebezpieczne związki*, której celem była profilaktyka uzależnień oraz ograniczanie dostępności substancji psychoaktywnych w środowisku dzieci i młodzieży.

Ponadto, Departament Nadzoru Podmiotów Leczniczych i Ochrony Zdrowia Urzędu Marszałkowskiego wspólnie z Regionalnym Ośrodkiem Metodyczno-Edukacyjnym „Metis” w Katowicach zorganizował cztery konferencje regionalne pn.: *Wykrywanie wczesnych symptomów sytuacji kryzysowych, w tym zachowań samobójczych i innych zachowań autodestruktywnych u dzieci i młodzieży* (sfinansował sześć wykładów), które odbyły się w Katowicach, Częstochowie, Rybniku i Bielsku-Białej. Konferencje przyczyniły się do wzrostu wiedzy na temat wczesnych symptomów zaburzeń psychicznych, w tym sytuacji kryzysowych oraz profilaktyki zachowań samobójczych i innych zachowań autodestruktywnych u dzieci i młodzieży. Uczestnikami konferencji byli dyrektorzy szkół i placówek szkolno-wychowawczych, nauczyciele, pedagodzy i psychologowie szkolni, pielęgniarki i higienistki szkolne, osoby pracujące z dziećmi i młodzieżą, pracownicy ośrodków pomocy społecznej, powiatowych centrów pomocy rodzinie, ośrodków interwencji kryzysowej oraz innych zainteresowanych osób.

W ramach konkursu ofert na realizację zadania Województwa Śląskiego z zakresu zdrowia publicznego dotyczącego ochrony i promocji zdrowia w ramach *Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021-2025*, dofinansowano projekt Fundacji Dom Nadziei pn.: *Zielona linia*, którego celem było uruchomienie *zielonej linii* – dedykowanego adresu e-mail oraz *poradni teleinformatycznej dla osób w kryzysie psychicznym związanym z sięganiem przez dzieci i młodzież z substancji psychoaktywnych i alkoholu*. Wsparcie obejmowało także rodziców, zmagających się z problemami związanymi z uzależnieniem dziecka, w tym uzależnieniami behawioralnymi – m.in. od komputera, telefonu, hazardu, a nawet samookaleczeń.

Artykuł III. PODSUMOWANIE, WNIOSKI I REKOMENDACJE

Działania Samorządu Województwa Śląskiego w 2024 roku w ramach *Programu przeciwdziałania uzależnieniom w województwie śląskim na lata 2022-2030* miały na celu profilaktykę uzależnień, w tym od alkoholu, narkotyków i czynności oraz ograniczania zjawiska uzależnienia w województwie śląskim. W okresie sprawozdawczym realizowane zostały przedsięwzięcia mające na celu:

- wzmocnienie oddziaływań prewencyjnych wobec różnych grup odbiorców, w tym wobec dzieci i młodzieży,
- wsparcie osób i rodzin z problemem używania i uzależnienia,
- wzmocnienie procesu terapii uzależnienia i współuzależnienia oraz postrehabilitacji,
- kontynuację procesu modernizacji infrastruktury podmiotów leczniczych prowadzących działalność na rzecz przeciwdziałania skutkom używania substancji psychoaktywnych,
- dążenie do zwiększenia świadomości społecznej w zakresie właściwego postrzegania problemów narkomanii i alkoholizmu, uzależnień behawioralnych,
- pogłębienia wiedzy na temat używania narkotyków i alkoholu oraz ich wielowymiarowej szkodliwości,
- kontynuację prowadzenia programów edukacyjnych, wychowawczych oraz profilaktycznych, przeciwdziałających negatywnym zjawiskom wśród dzieci i młodzieży takim jak uzależnienia oraz przemoc,
- realizację kolejnych edycji kampanii społecznych promujących trzeźwość, z uwzględnieniem zagrożeń współczesnymi uzależnieniami,
- rozpoznawanie oraz monitorowanie problemów związanych z substancjami psychoaktywnymi oraz z ich używaniem.

Środki finansowe na realizację Programu pochodziły z dochodów uzyskiwanych przez Województwo Śląskie z tytułu wydawania zezwoleń na obrót hurtowy napojami alkoholowymi o zawartości do 18% alkoholu, zgodnie z art. 9³ ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

Mając na uwadze celowość prowadzonych działań oraz ich efekty, jak też biorąc pod uwagę dotychczasowe doświadczenie w realizacji zadań na rzecz przeciwdziałania narkomanii i alkoholizmowi, w 2025 roku rekomenduje się:

- 1) Wspieranie, zwłaszcza w trybie konkursowym systemowych działań na rzecz osób zagrożonych uzależnieniem oraz dotkniętych problemem alkoholowym i narkotykowym, w tym w szczególności członków rodzin oraz osób bliskich. Istotne jest zapewnienie dostępu do pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej, wspieranie programów ograniczania szkód zdrowotnych przeznaczonych dla osób używających substancji psychoaktywnych w sposób szkodliwy oraz osób uzależnionych. Ważna jest także realizacja oddziaływań postrehabilitacyjnych oraz reintegracja osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych.
- 2) Wspieranie działalności prowadzonej przez różne podmioty z zakresu profilaktyki uzależnień,

z uwzględnieniem oddziaływań, wdrażających strategię i programy profilaktyki uniwersalnej, selektywnej i wskazującej, przeznaczone dla szerokiego grona odbiorców, w tym dla uczniów, rodziców i wychowawców, osób eksperymentujących, używających ryzykownie i szkodliwie substancji psychoaktywnych. Szczególnie ważne jest promowanie i wspieranie realizacji programów profilaktycznych o naukowych podstawach lub o potwierdzonej skuteczności, w tym programów rekomendowanych.

- 3) Kontynuację działań na rzecz modernizacji infrastruktury podmiotów leczniczych prowadzących działalność na rzecz przeciwdziałania skutkom używania substancji psychoaktywnych celem zapewnienia właściwych warunków lokalowych do prowadzenia działań terapeutycznych, podwyższenia jakości i zwiększenia dostępności do specjalistycznych świadczeń oraz dostosowania pomieszczeń i budynków do leczenia pacjentów z niepełnosprawnościami.
- 4) Kontynuację działań na rzecz zwiększania kompetencji i podnoszenie kwalifikacji kadry specjalistów, w tym kontynuowanie realizacji szkoleń, konferencji, forów związanych z doskonaleniem zawodowym osób pracujących w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom, co jest gwarantem wdrażania i prowadzenia wysokiej jakości działań w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom.
- 5) Kontynuację działań na rzecz edukacji publicznej mieszkańców województwa śląskiego służącej zwiększaniu świadomości społecznej w zakresie niebezpieczeństw związanych z podejmowaniem zachowań ryzykownych i stosowaniem substancji psychoaktywnych. Uzależnienie stanowi problem zarówno społeczny jak i zdrowotny, a związane z nim zagrożenia, wymagają zwiększenia świadomości społecznej w obszarze zagrożeń, jakie niesie i konsekwencji jakie powoduje. Istotna jest także edukacja publiczna prowadzona we współpracy z szerokim gronem instytucji i partnerów, podmiotów takich jak Komenda Wojewódzka Policji w Katowicach, Wojewódzka Stacja Sanitarno – Epidemiologiczna w Katowicach.
- 6) Monitoring problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych, pozwalający na jednoczesne dokonanie oceny ich oddziaływań na różnych płaszczyznach oraz diagnozowanie sytuacji z wykorzystaniem dostępnych analiz, ekspertyz i badań. Priorytetowym zadaniem jest opublikowanie i wykorzystanie w celu realizacji *Programu* wyników badań ankietowych w szkołach województwa śląskiego w ramach Europejskiego Programu Badań Ankietowych w Szkołach (European School Survey Project on Alcohol and Drugs – ESPAD), przeprowadzonych okresowo w latach ubiegłych 2007, 2011, 2015, 2019 i 2024 .
- 7) Stałą współpracę Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego z różnymi podmiotami i specjalistami realizującymi zadania z zakresu problematyki przeciwdziałania uzależnieniom, w tym z ekspertem wojewódzkim do spraw informacji o narkotykach i narkomanii.
- 8) Stałą analizę zadań prowadzonych w obszarze profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień, która pozwoli na wyznaczanie dalszych kierunków działań oraz ich realizację, adekwatnie do potrzeb i możliwości.

Opracowanie:

Anna Markiewicz

Główny specjalista p.o. Kierownika Działu Przeciwdziałania Uzależnieniom i Przemocy w Rodzinie

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego

Katowice, 2025 r.